

รายงานวิจัย

เรื่อง ความสัมพันธ์สหรัฐฯ - เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022)

โดย

นางสาวณัฐญา อ่านคำเพชร

รหัสนักศึกษา 620510413

รายงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อรายงานวิจัย	เรื่อง ความสัมพันธ์สหรัฐฯ - เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022)
ผู้เขียน	นางสาวณัฐญา อ่านคำเพ็ชร
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์ ดร. ศิขิตี นพประเสริฐ
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์สหรัฐฯ - เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022) มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม นับตั้งแต่ ค.ศ. 1975 - 2022 เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่างปี 2010 - 2022 ภายใต้บรรยากาศการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมีขอบเขตการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามที่มีต่อบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก ช่วงปีค.ศ. 2010 - 2022 รวมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ของประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯ ใช้กับเวียดนามหรือเอเชียแปซิฟิก นโยบาย 3 ไม่ของเวียดนาม รวมไปถึงกรอบความร่วมมือต่าง ๆ โดยมีวิธีการศึกษาผ่านบทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ข่าว วารสาร หรือข้อมูลจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า เห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามในช่วงปี 2010-2022 มีการเปลี่ยนแปลงผูกพันทางกฎหมายหรือพันธสัญญา โดยเวียดนามเองอ้างถึง “หลักการ 3 ไม่” ที่เป็นยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยงในการรักษาสมดุลของเวียดนาม ซึ่งสามารถถ่วงดุลอำนาจทั้งจีนและสหรัฐฯ ได้ในคราวเดียวกัน เวียดนามมีการใช้ทั้ง Hard balancing และ Soft balancing ผ่านนโยบาย 3 ไม่ และคาดว่าเวียดนามเองยังอาจจะต้องใช้ความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เพื่อป้องกันความเสี่ยงกับจีนเพราะการที่จะให้เอนเอียงไปหาสหรัฐฯ ก็อาจเกิดความเสียหายหรือปัญหาต่อจีน ที่เป็นเช่นนั้นอาจกล่าวได้ว่าจีนเป็นประเทศผู้นำเข้าอันดับหนึ่งของเวียดนาม และสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของเวียดนามการยึดโยงทางเศรษฐกิจทำให้เวียดนามสามารถต่อจีนและสหรัฐฯ ได้ในคราวเดียวกัน

คำสำคัญ: สหรัฐฯ, สหรัฐอเมริกา, เวียดนาม, จีน, เอเชียแปซิฟิก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์สหรัฐฯ – เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

รายงานวิจัยนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.ศิปดี นพประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษารายงานวิจัยของข้าพเจ้า ที่อาจารย์ได้กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งจนทำให้ งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่สาว และครอบครัวที่ให้ความรักแก่ข้าพเจ้าอย่างดีเสมอมา คอยสนับสนุนในสิ่งที่ข้าพเจ้ารักมาโดยตลอด คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ ตลอดจนเป็นกำลังทรัพย์ และเป็นแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าเสือแมวประจำบ้านที่คอย หนุนว้าย แสดงความน่ารัก ที่เป็นเหมือนกำลังใจให้ข้าพเจ้าเสมอ

ขอบคุณเพื่อน ๆ ตั้งแต่เพื่อนกลุ่มมัธยมโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมและเพื่อนเอก เอเชียศึกษา ตลอดจนรุ่นพี่ เพื่อน และรุ่นน้องในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่คอยอยู่เคียงข้าง ให้กำลังใจข้าพเจ้าตลอดมา รวมถึงในการนำข้อมูลจากมหาวิทยาลัยของเพื่อนที่ข้าพเจ้าไม่สามารถเดินทางไป ได้มาให้ข้าพเจ้าได้ศึกษาและนำมาทำรายงานวิจัยเล่มนี้

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่าน ตำราทุกเล่ม รวมไปถึงหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร และฐานข้อมูลออนไลน์ ที่ทำให้ข้าพเจ้าได้ก่อเกิดความรู้และทำรายงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า รายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาด ประการใด ข้าพเจ้าขออภัยมาไว้ ณ ที่นี้

ณัฐญา อานคำเพชร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	
1.2 คำถามวิจัย	
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	
1.5 ขอบเขตการศึกษา	
1.6 วิธีการศึกษา	
1.7 กรอบการศึกษาและวิเคราะห์	
1.8 ขั้นตอนการดำเนินงาน	
บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ข้อพิพาททะเลจีนใต้	6
2.1.1 ทะเลจีนใต้	
2.1.2 ความสำคัญของทะเลจีนใต้	
2.1.3 ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้	
2.2 ยุทธศาสตร์และกรอบความคิด	10
2.2.1 ยุทธศาสตร์ความริเริ่มแถบและทาง (BRI)	
2.2.2 ยุทธศาสตร์ Free and Open Indo-Pacific (FOIPS)	
2.2.3 นโยบายปักหมุดเอเชีย (Rebalance)	
2.2.4 กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (IPEF)	
2.2.5 ยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยง (Hedging)	
2.3 นโยบาย 3 ไม่	15
2.4 ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power Theory)	16
2.5 กฎหมาย Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA)	17

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามนับตั้งแต่ 1975 - 2009	18
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามในยุคหลังสงครามเวียดนาม	18
3.1.1 ภายใต้รัฐบาล Gerald R. Ford (1974 - 1977)	
3.1.2 ภายใต้รัฐบาล Jimmy Carter (1977 - 1981)	
3.1.3 ภายใต้รัฐบาล Ronald Reagan (1981 - 1989)	
3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามในยุคหลังสงครามเย็น	20
3.2.1 ภายใต้รัฐบาล George H.W. Bush (1989 - 1993)	
3.2.2 ภายใต้รัฐบาล Bill Clinton (1993 - 2001)	
3.2.3 ภายใต้รัฐบาล George W. Bush (2001 - 2009)	
บทที่ 4 ความสัมพันธ์สหรัฐฯ กับเวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิกใน ปี 2010 - 2022	22
4.1 ความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามในปี 2010 - 2022	
4.1.1 ภายใต้รัฐบาล Barack Obama (2009 - 2017)	
4.1.2 ภายใต้รัฐบาล Donald Trump (2017 - 2021)	
4.1.3 ภายใต้รัฐบาล Joseph Biden (2021 - 2022)	
4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่าง ค.ศ. 2010 - 2022 ภายใต้บรรยากาศการ แข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	28
บทที่ 5 สรุปผลวิจัย และข้อเสนอแนะ	29
5.1 สรุปผลวิจัย	29
5.2 ข้อเสนอแนะ	31
5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา	31
บรรณานุกรม	32

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน เราเห็นถึงการขยายอำนาจและอิทธิพลทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนผ่านนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt and One Road Initiative : OBOR) หรือความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative : BRI) ที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2013 ซึ่งเป็นการฟื้นฟูเส้นทางสายไหมในอดีตและมียุทธศาสตร์ “มุ่งลงใต้ เข้าสู่ตะวันตก” โดยมุ่งลงใต้เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศอาเซียนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ และขจัดอิทธิพลของสหรัฐฯ เข้าสู่ตะวันตกเป็นการกระชับความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียกลาง รัสเซีย และตะวันออกกลาง แนวทาง BRI ของจีนนั้นคือการเชื่อมโลกทั้งโลกเข้าด้วยกัน มีการบริหารและมีผลประโยชน์หลากหลายด้านเช่น เศรษฐกิจ การเมือง ชาติ ศาสนา การสร้างระบบคมนาคมเพื่อรับใช้ความมั่นคงและเศรษฐกิจศูนย์กลาง พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร ผูกขาดด้านกองกำลังทหารกับดินแดนที่ตนปกครองและเตรียมความพร้อมทางการทหาร และแผนการจักรวรรดิ ซึ่งเป็นแผนการที่กำหนดรูปแบบความเป็นเอกภาพเนื่องเพราะประเทศจีนนั้นเป็นประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก ทำให้กำลังทรัพยากรในประเทศเพียงอย่างเดียวไม่พอจึงต้องอาศัยทรัพยากรจากภายนอกประเทศด้วย ดังนั้น BRI เป็นการตอบสนองผลประโยชน์ของจีนโดยตรงแต่การพัฒนาเส้นทางสายไหมใหม่ของจีน (กิตติมัย ธนณาเคนทร์, 2561) โครงการ BRI เนื่องจากเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มาพร้อมกับเงินกู้ดอกเบี้ยจากประเทศจีน ทำให้ประเทศที่ยากจนหรือกำลังพัฒนาเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และมีการใช้ยุทธศาสตร์ Debt trap diplomacy หรือการทุบตีกับดักหนี้ของจีนคือการปล่อยเงินกู้ให้กับประเทศยากจนเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศนั้น ๆ ซึ่งสุดท้ายแล้วประเทศยากจนเหล่านั้นก็ไม่สามารถใช้คืนเงินที่กู้มาได้จึงทำให้พื้นที่ที่นำมาสร้างโครงสร้างพื้นฐานต้องตกเป็นของจีน หรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศนั้นอาจสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจและกลายเป็นเมืองขึ้นของจีนในรูปแบบใหม่

ทะเลจีนใต้เป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตกที่ถูกล้อมรอบด้วยชายฝั่งของรัฐทั้ง 8 ประเทศคือ บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม จีน และไต้หวัน โดยมีช่องแคบจำนวนมากที่เชื่อมต่อประเทศและภูมิภาคสำคัญ โดยพื้นที่ทะเลจีนใต้มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านพลังงานซึ่งประเทศในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงพึ่งพาการใช้พลังงาน จากประโยชน์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศมากขึ้นในประเด็นการเรียกร้องสิทธิทางทะเลและการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันข้อพิพาทดังกล่าวก็ยังไม่บรรลุลูกตามวัตถุประสงค์ตามแต่ละประเทศต้องการ ซึ่งความขัดแย้งที่

เกิดขึ้นทำให้จีนได้มีการกระจายอำนาจของตนและกระทำการต่าง ๆ ด้วยความก้าวร้าว เช่น การตัดสายเคเบิลของเรือสำรวจค้นหาน้ำมันของเวียดนาม และที่สำคัญคือการเข้ามาติดตั้งแท่นขุดเจาะน้ำมัน Haiyang Shiyou 981 พร้อมทั้งส่งเครื่องบิน เรือ ทหาร เพื่อเข้ามาคุ้มครองแท่นขุดเจาะน้ำมันดังกล่าวนี้ได้กระทำการสร้างความเสียหายให้กับเรือตรวจการณ์กองทัพเรือเวียดนามจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เป็นการละเมิดอธิปไตยของเวียดนามรวมถึงทรัพย์สินและสิทธิอันชอบธรรมของคนเวียดนามด้วย เท่านั้นยังมีการบังคับให้เวียดนามยกเลิกสัญญามูลค่ากว่า 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กับบริษัทพลังงานสัญชาติสเปนในการสำรวจชายฝั่งทะเลตอนใต้ของเวียดนาม และเมื่อล่าสุดในปี 2019 จีนได้มีการละเมิดน่านน้ำของเวียดนามบริเวณสันดอน Vanguard Bank ซึ่งเป็นการกระทำที่รุนแรงที่สุดในรอบหลายปี (ชภาภัทร โสตถิอนันต์, 2562)

จากการขยายอำนาจและอิทธิพลทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนทำให้สหรัฐฯ และเวียดนามมีความกังวลร่วมกันเนื่องจากจีนมีอิทธิพลมากขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง เห็นได้ชัดจากวิกฤตแท่นขุดเจาะน้ำมัน HYSY-981 ในปี 2014 ทำให้เวียดนามมีท่าทีขัดแย้งกับจีนอย่างเห็นได้ชัดและสหรัฐฯ เองก็เล็งเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวก็มีความสำคัญต่อผลประโยชน์ชาติของสหรัฐฯ เช่นกัน แม้อินอดีตความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ และเวียดนามได้ถูกจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังที่เวียดนามได้เข้าไปเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตทำให้ในขณะนั้นสหรัฐฯ ได้ตัดความช่วยเหลือและคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการค้าอาวุธกับเวียดนาม แต่ภายหลังก็ได้มีการปรับความสัมพันธ์ตั้งแต่ปี 1975 และกำลังปรับปรุงความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงให้ดีขึ้นสหรัฐฯ เองได้มีการส่งเสริมด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนาม ซึ่งเห็นได้จากงบประมาณในปี 2013-2018 ที่เวียดนามได้รับเงินช่วยเหลือจากกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ เป็นจำนวน 56 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เป็นจำนวนกว่า 16 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตามกระทำการทั้งสิ้นยังอยู่ภายใต้หลัก “ 3 ไม่ ” แต่อย่างไรก็ตามเวียดนามเองก็ไม่สามารถตีตัวออกห่างจากจีนได้ ด้วยเนื่องจากยังคงให้ความสัมพันธ์แบบทวิภาคีกับจีนมากที่สุด มีระบบการเมืองแบบพรรคคอมมิวนิสต์ที่ติดต่อกัน และจีนเองก็เป็นประเทศคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของเวียดนาม (ชภาภัทร โสตถิอนันต์, 2562) จึงทำให้ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ และเวียดนามยังคงเป็นความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหากับจีนตามมาทีหลัง (ชภาภัทร โสตถิอนันต์, 2562)

1.2 คำถามวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่าง ค.ศ. 2010 - 2022 ว่ามีลักษณะอย่างไร ภายใต้บรรยากาศการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 1975 - 2022

1.3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่าง ค.ศ. 2010 - 2022 ว่ามีลักษณะอย่างไร ภายใต้บรรยากาศการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม กับเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 1975 - 2022

1.4.2 ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่าง ค.ศ. 2010 - 2022 ว่ามีลักษณะอย่างไร ภายใต้บรรยากาศการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

1.4.3 ได้ฝึกทักษะค้นคว้าข้อมูล รวบรวมและสังเคราะห์ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูล

1.5 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามที่มีต่อบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก ช่วงปีค.ศ. 2010 - 2022 รวมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศที่เกี่ยวข้อง

1.6 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลวิจัยประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลวิจัย

1.7 กรอบการศึกษาและการวิเคราะห์

วิจัยเล่มนี้ได้ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากเอกสารในระดับต่าง ๆ ได้แก่

1.7.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) เช่น ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วารสารฉบับต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ - จีน - เวียดนาม ในช่วงปี 1975 - 2022

1.7.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) เช่น เอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ - จีน - เวียดนาม ในช่วงปี 1975 - 2022

บทที่ 2

แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์สหรัฐฯ – เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022)” ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด ข่าวก วิชยานิพนธ์ บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยยึดแนวคิดจากหนังสือ ข้อมูลบทความวิชาการ และข้อมูลจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องเป็นเอกสารประกอบการค้นคว้า สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 ข้อพิพาททะเลจีนใต้

2.1.1 ทะเลจีนใต้ (South China Sea) ทะเลจีนใต้เป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตก ล้อมรอบด้วยรัฐชายฝั่ง 8 ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม จีน และไต้หวัน ทะเลจีนใต้ประกอบด้วยช่องแคบจำนวนมากซึ่งเชื่อมต่อกับประเทศและภูมิภาคสำคัญ ๆ พื้นที่ทะเลจีนใต้มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านพลังงาน และประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงต้องพึ่งพาการใช้พลังงาน ด้วยผลประโยชน์ดังกล่าวทำให้มีข้อพิพาทระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นในประเด็นการเรียกร้องสิทธิและสิทธิทางทะเลรวมถึงการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ ตามที่นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีน่านน้ำใดในโลกที่มีความตึงเครียดมากไปกว่าทะเลจีนใต้ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจีนและเพื่อนบ้านของจีนนั้นล้วนคุกคามกันและกันและข่มขู่ และฟ้องร้องกันและกันเพื่อควบคุมทรัพยากรของตน”

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในพื้นที่ทะเลจีนใต้นั้น รัฐพิพาทได้พยายามแก้ไขปัญหาร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นบทบาททางการทูตและข้อตกลงมากมายหลายฉบับ เอกสารความร่วมมือได้รับการลงนามตั้งแต่ปี 1990 แต่ข้อพิพาทยังคงไม่ได้รับการแก้ไขและยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ตัวอย่างเช่น คำประกาศของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ประกาศปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยทะเลจีนใต้ในปี 1992 หรือปฏิญญามะนิลา มีสาระสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทโดยสันติวิธีภายใต้หลักการของสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia หรือ TAC) ซึ่งกลไกการแก้ปัญหาคือ TAC นั้นจำเป็นต้องมีฉันทามติ อย่างไรก็ตาม TAC ไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของจีนในเวลานั้นและไม่มีผลผูกพันต่อรัฐที่เป็นข้อพิพาท

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 ศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (International Court of Arbitration) ก่อตั้งขึ้นภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law Of the Sea หรือ UNCLOS) ได้ตัดสินข้อพิพาทระหว่างฟิลิปปินส์และจีน ศาลพบว่า “เส้นประเก้าเส้น” หรือ “Nine-Dash Line” ของจีนไม่มีเหตุผลตามกฎหมายในการเรียกร้องสิทธิในประวัติศาสตร์ของทรัพยากรในทะเลจีนใต้อีกทั้งยังไม่สามารถอ้างสิทธิ์ตามเขตเศรษฐกิจจำเพาะของจีน (Exclusive Economic Zone หรือ EEZ) หลังจากฟิลิปปินส์ยื่นฟ้องในประเทศจีนในปี 2013 ศาลตัดสินว่า

แผนที่เส้นประเก้าเส้นของจีนไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายทะเล นอกจากนี้แผนที่เส้นประเก้าเส้นของจีนนั้นยังครอบคลุมถึง 90% ของน่านน้ำในทะเลจีนใต้ อีกทั้งพื้นที่ตามแผนที่จีนนั้นล่วงล้ำเข้าสู่ดินแดนดินแดนของฟิลิปปินส์ มาเลเซียและเวียดนาม นอกจากนี้เกาะเทียมที่สร้างขึ้นโดยจีนบนทะเลจีนใต้ไม่ได้ก่อให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ (EEZ) ตามที่จีนอ้างสิทธิ์ ศาลยังระบุว่าจีนละเมิดสิทธิอธิปไตยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของฟิลิปปินส์ อย่างไรก็ตามแม้ว่าการตัดสินใจของศาลจะไม่มีกลไกการบังคับใช้ในการบังคับให้จีนปฏิบัติตามคำชี้ขาด แต่ก็ยังเป็นชัยชนะสำหรับฟิลิปปินส์และอาจส่งผลให้รัฐยื่นข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ

ภาพที่ 1 พื้นที่บริเวณข้อพิพาททะเลจีนใต้ทั้งหมด

ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki>

2.1.2 ความสำคัญของทะเลจีนใต้ ทะเลจีนใต้มีพื้นที่ 3.5 ล้านตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่สิงคโปร์ ไปยังช่องแคบไต้หวัน แม้ว่าทะเลจีนใต้จะประกอบด้วยเกาะเล็กเกาะน้อยที่ไม่มีคนอาศัยอยู่หลายร้อยแห่ง รวมถึงแนวปะการังและเนินทรายหากแต่ที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์และการคาดการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้ ส่งผลให้ทะเลจีนใต้นั้นมีความสำคัญในแง่ของของภูมิศาสตร์ ความมั่นคงและเศรษฐกิจ

2.1.2.1 การจราจรทางทะเล ทะเลจีนใต้เชื่อมต่อกับมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก หรือ “เส้นทางตะวันออกไปยังตะวันตก” เชื่อมต่อออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ไปยังเอเชีย ตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ “เส้นทางทิศเหนือ – ใต้” เส้นทางเหล่านี้ผ่านช่องแคบมะละกา ซุนดาและ ลอมบอกการจัดส่งเรือบรรทุกน้ำมันผ่านทะเลจีนใต้นั้นมีมากกว่า 50% จากทั่วโลก

2.1.2.2 การเมืองและความมั่นคง ทะเลจีนใต้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในแง่ของอำนาจ ที่สมดุล ประเทศที่มีอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลจีนใต้จะสามารถควบคุมเส้นทางการค้าเส้นทางการ เดินทางและขยายอิทธิพลทางทหารในภูมิภาคทะเลจีนใต้ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งทหารญี่ปุ่นใช้เกาะ Spradley เป็นฐานทัพเพื่อโจมตี หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันทะเลจีนใต้ยังมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์เนื่องจาก ใช้เป็นเส้นทางทะเลที่เชื่อมต่อกับมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย จีนได้สร้าง Airstrip และ พอร์ตซึ่งมีความยาว 2,500 เมตรผ่านเกาะวุตตี้หรือ Yongxing ซึ่งเป็นหมู่เกาะ Paracel ที่ใหญ่ที่สุด และแนวปะการังข้าม Fiery ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหมู่เกาะ Spratly

2.1.2.3 ทรัพยากรทางทะเลและธรรมชาติ ทะเลจีนใต้เป็นหนึ่งในพื้นที่ทางการประมง สำคัญที่สุดในโลก นอกจากนี้ยังคาดว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ การบริหารข้อมูลพลังงาน ของสหรัฐอเมริกา (EIA) คาดการณ์ว่าเกาะในทะเลจีนใต้อาจมีน้ำมันมากถึง 11 ล้านบาร์เรลและก๊าซ ธรรมชาติ 190 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต นอกจากนี้ทะเลจีนใต้ยังมีทรัพยากรทางการประมงและยังเป็น พื้นที่สำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลรวมถึงแนวปะการังและเป็นพื้นที่สำคัญของการ วางไข่สำหรับสิ่งมีชีวิตทางทะเล

2.1.3 ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ การแย่งชิงดินแดนทะเลจีนใต้ปรากฏตั้งแต่ปี 1959 ทำให้จีนได้ก่อตั้ง สำนักงานบริหารปกครองหมู่เกาะพาราเซล (Paracel) สันดอนแม็คเคิลส์ฟิลด์ (Macclesfield Bank) และ สปรัดลีย์ (Spradley) ต่อมาเวียดนามใต้ได้เข้าไปยึดครองอีกส่วนของหมู่เกาะแต่ด้วยความไม่พร้อมของจีนใน บริบทสงครามเย็น จีนจึงไม่ได้ส่งกองกำลังเข้าจับไล่จนเมื่อสหรัฐฯ ได้ถอนกำลังทหารออกจากเวียดนามใต้ จีน จึงส่งกองทัพเข้าปฏิบัติการเพื่อยึดพื้นที่ในหมู่เกาะ Paracel ทั้งหมดภายในเดือนมกราคมปี 1976 การปะทะ กันระหว่างจีนกับเวียดนามมีอย่างต่อเนื่อง แต่ที่เป็นการปะทะครั้งใหญ่ที่สุดเกิดขึ้นในปี 1988 เมื่อทหารจีน

และเวียดนามได้ปะทะกันบริเวณหมู่เกาะ Spradley เป็นผลให้เรือหลายลำของเวียดนามจมลงเป็นผลให้ลูกเรือกว่า 70 คนเสียชีวิต และชัยชนะนี้ทำให้จีนสามารถครอบครองทางเข้าหมู่เกาะ Spradley ได้

ในช่วงทศวรรษ 1990 ที่เวียดนามและจีนได้มีการปะทะกันในกรณีพิพาทต่าง ๆ รวมไปถึงพฤติกรรมของจีนที่บุกรุกเข้ามาในบริเวณทะเลจีนใต้ ทำให้บางประเทศในอาเซียนมีความกังวลต่อพฤติกรรมของจีนที่จะยึดครองดินแดนเหล่านั้นเพราะจีนนั้นได้ผ่านกฎหมายซึ่งอ้างกรรมสิทธิ์ทั้งหมดในทะเลจีนใต้ทำให้กลางทศวรรษ 1990 จีนได้เข้าครอบครองและสร้างสิ่งปลูกสร้างในบริเวณแนวหินปะการังมัลดีฟที่ห่างจากปาลาวันไปทางตะวันตก 135 ไมล์ทะเล ซึ่งเป็นบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะของฟิลิปปินส์ และฟิลิปปินส์ได้พบสิ่งปลูกสร้างของจีนในเดือนกุมภาพันธ์ 1995 ทำให้ประธานาธิบดี Fidel Ramos ได้วิจารณ์การกระทำของจีนอย่างหนักพร้อมตอบโต้โดยการส่งทหารเข้าไปในพื้นที่กลางเดือนกรกฎาคม 1995 เครื่องหมายเหล่านั้นถูกทำลายไปและชาวประมงจีนจำนวน 62 คนถูกจับ จีนและฟิลิปปินส์ได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมที่มีชื่อเรียกว่า Joint Statement on RP-PRC Consultations on the South China Sea and on the other area of Co-operation ในเดือนสิงหาคม เพื่อปฏิเสธการใช้กำลังและแสวงหาข้อยุติที่สอดคล้องกับหลักการในอนุสัญญาฯ 1982

นอกเหนือจากเวียดนามและฟิลิปปินส์ที่หวาดระแวงต่อ พฤติกรรมของจีนในการเข้ายึดครองพื้นที่โดยใช้กำลังทหารในทะเลจีนใต้ อินโดนีเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่เกิดความไม่ไว้วางใจ โดยในปี 1995 รัฐมนตรีต่างประเทศ Ali Alatas ได้ กล่าวว่าพื้นที่เหนือแหล่งก๊าซ Natuna ซึ่งจีนก็ได้อ้างกรรมสิทธิ์นั้น และเป็นพื้นที่นานาชาติยอมรับว่าอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของอินโดนีเซีย และถึงแม้ว่าจีนจะให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาฯ 1982 ในปี 1996 แต่จงใจใช้หลักการลากเส้นฐานรอบเกาะ Paracel ทำให้ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และอินโดนีเซียออกมาคัดค้าน และภายหลังจากเหตุการณ์แนวหินปะการัง Mischief รัฐบาลจีนได้แสดงท่าทียืนหยุ่นมากขึ้นอีกทั้งยังยอมเจรจาประเด็นนี้ในกรอบพหุภาคีของอาเซียน ท่าทีที่เปลี่ยนไปของจีนได้รับการอธิบายว่าเป็นเพราะจีนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและทางการทูตมากขึ้น เพื่อลดความรู้สึกว่าจีนเป็นภัยคุกคาม ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่ความสัมพันธ์ระหว่างจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ย่ำแย่ลงด้วย ดังนั้นในการประชุม ASEAN อย่างไม่เป็นทางการเดือนพฤศจิกายน 1999 ฟิลิปปินส์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามจึงได้เสนอให้มีแนวปฏิบัติ (Code of Conduct) เพื่อจัดการกับปัญหาทะเลจีนใต้อย่างสันติ แต่เนื่องจากความขัดแย้งในประเด็นทะเลจีนใต้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจอเหนือดินแดน ซึ่งไม่ใช่ทุกประเทศในอาเซียนจะอ้างกรรมสิทธิ์ และเนื่องจากประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศ ซึ่งเป็นการดึงมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องในกรอบความมั่นคงของอาเซียน ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่เกิดขึ้นคือ การสร้างแนวปฏิบัติที่ได้รับฉันทานุมัติ (Consensus) จากรัฐสมาชิกภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ที่รัฐสมาชิกมีต่อสหรัฐฯ

และจีนในระดับที่เท่ากันโดยคำนึงถึงประเด็นดุลแห่งอำนาจภายในภูมิภาค จึงทำให้ประสบกับปัญหาความไม่ เห็นพ้องกันว่าลักษณะแนวปฏิบัติควรจะครอบคลุมขอบเขตมากขึ้นหรือควรระบุให้ชัดเจน

ในเดือนพฤศจิกายน 2002 ผู้ช่วยรัฐมนตรี Wang Yi ต่างประเทศจีน ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยแนว ปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (The Declaration on the Code of Conduct of Parties in the South China Sea: DoC) ซึ่งเป็นการลงนามทางการเมืองระหว่างจีนกับอาเซียนเป็นครั้งแรกในประเด็น “ทะเลจีนใต้” เพื่อสร้าง ความไว้วางใจระหว่างกันภายใต้ข้อตกลงนี้ ซึ่งคำแถลงใน DoC มีลักษณะเป็นเพียงแถลงการณ์ที่ไม่มีข้อผูกพัน ทางกฎหมาย การลดการใช้กำลัง ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเจ้าหน้าที่กลาโหม และการอ้างถึง หลักการกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นกลไกที่มีลักษณะ อนุรักษ์นิยมการขาดสภาพบังคับที่ถึงแม้จะมี ข้อกำหนดไม่ให้รัฐผู้เกี่ยวข้องเข้าไปยึดพื้นที่เพิ่มเติม แต่ก็ไม่สามารถป้องกันไม่ให้รัฐคู่พิพาทสร้างสิ่งปลูกสร้าง เพิ่มเติมในพื้นที่ที่ได้ยึดครองไว้แล้ว และนอกจากนั้นได้หวั่นซึ่งครอบครองพื้นที่ส่วนใหญ่ในบริเวณ Spradley ก็ไม่ได้ลงนามในแถลงการณ์ฉบับนี้ทำให้ DoC เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อลดความตึงเครียดและกลไกสร้างความ เชื่อมั่นในการสร้างข้อตกลงร่วมกันในประเด็นการแก้ปัญหาอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะจึงยังไม่มีกลไกพหุ ภาคีที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับสำหรับทุกฝ่าย ดังนั้นจึงเกิดการตกลงในระดับทวิภาคีเพื่อเป็นแนวทาง ที่มีลักษณะแบบค่อย เป็นค่อยไปในการสร้างสันติภาพ

ภายหลังการลงนาม DoC ประเทศผู้อ้างกรรมสิทธิ์ยังคง ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในบริเวณพิพาทเพื่อ แสดงถึงอธิปไตยเหนือดินแดน เช่น รัฐบาลมาเลเซียนำทรายมาถมพื้นที่บริเวณ Swallow Reef เพื่อสร้าง โรงแรม ลานบิน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำน้ำ ส่วนฟิลิปปินส์ได้พัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะ Thitu Island เวียดนามซึ่งในปี 2001 ได้เริ่มนโยบายการเคลื่อนย้ายคนเข้าไปตั้งถิ่นฐานตลอดจนสร้างสิ่งก่อสร้างใน ดินแดนที่ครอบครองก็ยังคงดำเนินนโยบายต่อไปและอีก 3 ปีถัดมาได้ประกาศใช้สนามบินบนเกาะ Spradley อีกครั้ง ในปี 2006 ได้หวั่นสร้างลานบินบนเกาะ Itu Aba แม้จะมีเสียงคัดค้านจากเวียดนาม

ในเดือนกรกฎาคม 2007 เรือประมงเวียดนามถูกยิงโดยเรือลาดตระเวนจีนบริเวณสแปรตลี ทำให้มี ผู้เสียชีวิต 1 คนและเรือจม เป็นการสร้างความตึงเครียดให้กับทั้ง 2 ประเทศ ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน 2007 จีนได้ฝึกซ้อมกองทัพเรือในหมู่เกาะ Paracel และในเดือนธันวาคมได้จัดตั้งหน่วยบริหารระดับสูงใน Spradley และ Paracel โดยเป็นการเพิ่มสถานภาพของศูนย์บริหารที่รับผิดชอบในหมู่เกาะ Spradley, Paracel และ ส่วนที่อยู่บริเวณตอนใต้ของหาด Mischief Bank โดยหน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การดูแลของเมือง Sansha และในปี 2008 ฟิลิปปินส์ประกาศจะพัฒนาลานบินในเกาะคาลายอันและข้อพิพาทที่ยังคงดำเนินอยู่ก็ได้บ้น ทอนความน่าเชื่อถือของ DoC ต่อไป

พื้นฐานการอ้างกรรมสิทธิ์ที่แตกต่างกันทำให้ไม่สามารถหาจุดร่วมเพื่อยุติปัญหาอธิปไตยเหนือดินแดน รัฐผู้อ้างกรรมสิทธิ์ใช้หลักการครอบครองอย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้กำลังเข้าครอบครองความตึงเครียดใน ประเด็นทะเลจีนใต้เกิดขึ้นอีกครั้งนอกในปี 2007 พร้อมกับความรู้สึกชาตินิยมโดยเฉพาะในจีนและเวียดนาม ซึ่งแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรประมงและพลังงาน โดยมีบทบาทในประเด็นทะเลจีนใต้มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีกำหนดนโยบายฝ่ายเดียว เช่น การออกกฎหมายกำหนดเขตห้ามทำการประมง มีการลาดตระเวน ของกองทัพเรือและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในปี 2010 เจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีนหลายคนได้กล่าวว่าประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้เป็น “ผลประโยชน์หลัก” (Core interest) เช่นเดียวกับไต้หวันและ ทิเบตและในการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ Hillary Clinton และประเทศอื่นอีก 6 ประเทศได้ลงนามร่วมกันเพื่อยกประเด็นนี้เข้าสู่กรอบการเจรจา แต่จีนก็ประสบความสำเร็จในการเลี่ยงการ เจรจาประเด็นนี้โดยมองว่าการยกประเด็นนี้ขึ้นมาจะเป็นการร่วมกันโจมตีจีน อย่างไรก็ตามการลงนามเพื่อให้มี การเจรจาในประเด็นทะเลจีนใต้ในเวที ARF ได้แสดงให้เห็นถึงปฏิริยาเชิงลบที่มีต่อจีน และทำให้รัฐในภูมิภาค มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ มากยิ่งขึ้น แม้ว่าอาเซียนจะไม่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะเลือกอยู่ข้าง สหรัฐฯ ในการแข่งอิทธิพลในมหาสมุทรแปซิฟิกระหว่างสหรัฐฯ กับจีนก็ตาม

เนื่องจากความสนใจของสหรัฐฯ ในทะเลจีนใต้นี้ไม่ใช่ประเด็นความมั่นคงเรื่องอำนาจอธิปไตยแต่ จำกัความสนใจเฉพาะผลประโยชน์ในการมีเสรีภาพในการคมนาคมขนส่ง ขณะเดียวกันสหรัฐฯ ยืนยัน บทบาทของตนใน ARF โดยจะเป็นเพียงคนกลางผู้เอื้อให้เกิดบรรยากาศที่ดีขึ้นในการเจรจา ซึ่งหมายความว่า จีนและอาเซียนจะมีบทบาทหลักในการจัดการประเด็นข้อพิพาทเรื่องอธิปไตยในทะเลจีนใต้ ดังนั้นแม้ว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศจะพยายามดึงสหรัฐฯ เข้ามาข้องเกี่ยวนั้นยิ่งจะทำให้เกิดความตึงเครียด ระหว่างอาเซียนและจีนมากขึ้นจึงจำเป็นต้องให้สหรัฐฯ ออกจากการเป็นกลไกป้องกันความขัดแย้ง และควรให้อำนาจภายในภูมิภาคจัดการกันเอง หากมองในแง่ดีทำที่ที่แข็งแกร่งของจีนในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดโอกาสใน การสร้างมาตรการเพื่อความเชื่อมั่นต่าง ๆ ผ่านการประชุมสูงสุดหรือในการประชุมระดับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ประจำปีและแม้ประเด็นเรื่องของอธิปไตยยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ แต่ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นทำให้รัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคจำเป็นต้องร่วมกันแสวงหากลไกและพัฒนากติการะหว่างประเทศเพื่อลดความขัดแย้งตลอดจน การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อให้เกิดสันติภาพระยะยาว อันเป็นผลประโยชน์ร่วมของทุกประเทศภายในภูมิภาค

2.2 ยุทธศาสตร์และกรอบความคิด

2.2.1 ยุทธศาสตร์ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative : BRI) หรือนโยบายหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (One Belt and One Road Initiative : OBOR) หรือเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21

ที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ประกาศครั้งแรกในวันที่ 7 กันยายน 2013 ที่เมืองอัสตานา ประเทศคาซัคสถาน BRI เป็นแผนการพัฒนาความเชื่อมโยงเครือข่ายขนาดใหญ่ทางบกและทางทะเล ซึ่งเป็นการฟื้นฟูเส้นทางสายไหมในอดีตและมียุทธศาสตร์ “มุ่งลงใต้ เข้าสู่ตะวันตก” โดยมุ่งลงใต้เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศอาเซียนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ และขจัดอิทธิพลของสหรัฐฯ เข้าสู่ตะวันตกเป็นการกระชับความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียกลาง รัสเซีย และตะวันออกกลาง แนวทาง BRI ของจีนนั้นคือการเชื่อมโลกทั้งโลกเข้าด้วยกัน มีการบริหารและมีผลประโยชน์หลากหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง ชาติ ศาสนา การสร้างระบบคมนาคมเพื่อรับใช้ความมั่นคงและเศรษฐกิจศูนย์กลาง พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร ผูกขาดด้านกองกำลังทหารกับดินแดนที่ตนปกครองและเตรียมความพร้อมทางการทหาร และแผนการจักรวรรดิ ซึ่งเป็นแผนการที่กำหนดรูปแบบความเป็นเอกภาพเนื่องเพราะประเทศจีนนั้นเป็นประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก ทำให้กำลังทรัพยากรในประเทศเพียงอย่างเดียวไม่พอแต่ต้องอาศัยทรัพยากรจากภายนอกประเทศด้วย

ดังนั้น BRI เป็นการตอบสนองผลประโยชน์ของจีนโดยตรงแต่การพัฒนาเส้นทางสายไหมใหม่ของจีน (กิตติมัย ธนณาเคนทร์, 2561) โครงการ BRI เนื่องจากเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มาพร้อมกับเงินกู้ดอกเบี้ยจากประเทศจีน ทำให้ประเทศที่ยากจนหรือกำลังพัฒนาเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และมีการใช้ยุทธศาสตร์ Debt trap diplomacy หรือการทูตกับดักหนี้ของจีนคือการปล่อยเงินกู้ให้กับประเทศยากจนเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ของประเทศนั้น ๆ ซึ่งสุดท้ายแล้วประเทศยากจนเหล่านั้นก็ไม่สามารถใช้คืนเงินที่กู้มาได้จึงทำให้พื้นที่ที่นำมาสร้างโครงสร้างพื้นฐานต้องตกเป็นของจีน หรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศนั้นอาจสูญเสียอำนาจอธิปไตยทาง เศรษฐกิจและกลายเป็นเมืองขึ้นของจีนในรูปแบบใหม่

ภาพที่ 2 เส้นทางของยุทธศาสตร์ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative : BRI)

ที่มา: <https://www.thejakartapost.com/academia/2019/05/13/insight-seeking-global-cooperation-through-belt-and-road-initiative.html>

2.2.2 ยุทธศาสตร์ Free and Open Indo-Pacific (FOIPS) เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการเมืองที่ต้องการให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคที่จีนได้แผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคมากขึ้นเรื่อย ๆ และด้านเศรษฐกิจที่ต้องการส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาครอบมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย โดยมุ่งเน้นความสนใจไปที่อินเดียและแอฟริกา ทั้งนี้เพื่อขยายตลาดและเครือข่ายความเชื่อมโยงในภูมิภาค แม้ว่าสหรัฐฯ หรือประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคจะมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกันไป แต่แนวคิดฯ ดังกล่าวจะเป็นหมุดหมายสำคัญในการจัดทำยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของหลาย ๆ ประเทศในอนาคต

นโยบายของญี่ปุ่นเน้นเรื่องการค้าเสรี ซึ่งเป็นข้อแตกต่างในการตีความว่า “Free and Open” ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น โดยทั้ง 2 ประเทศต่างตระหนักถึงความสำคัญของการที่อินเดียจะ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาค ซึ่งจะส่งผลต่อสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศโดยเฉพาะการแข่งขันของมหาอำนาจกลายเป็นศูนย์กลางของผลประโยชน์ที่ทับซ้อนของมหาอำนาจในอนาคต ได้แก่ สหรัฐฯ และจีน อีกทั้งปัจจัยสำคัญที่ทำให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้เป็นเรื่อง เศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ขณะที่ญี่ปุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นเรื่องเศรษฐกิจ การค้าเสรี และกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจโดยความร่วมมืออินโด - แปซิฟิกเป็น “ทางเลือก” หนึ่งในของประเทศไทยอื่น ๆ ในภูมิภาคและสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สหรัฐฯ

บทบาทสหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดียมีความแตกต่างกัน เพราะเน้นว่าระบบระหว่างประเทศมีหลายขั้วอำนาจ และการทำงานผ่านกลไกและสถาบันระดับภูมิภาค เช่น การใช้ Expanded Partnership for Quality Infrastructure ของญี่ปุ่น ซึ่งปลายปี 2019 สหรัฐฯ ได้ออกแผนโครงการ Blue Dot Network เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปโภคผ่านการสมัครของหน่วยงานธุรกิจเอกชน อีกทั้งสหรัฐฯ กำลังดำเนินความร่วมมือกับชาติอื่น ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบที่หลายภาคส่วนจะดำเนินการ อันเป็นที่ยอมรับทั่วโลก สำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานคุณภาพสูงรวมถึงการจัดตั้งกองทุนให้คำปรึกษา ด้านการดำเนินการ (Transaction Advisory Fund) ของเครือข่ายการดำเนินงานและความช่วยเหลือด้าน โครงสร้างพื้นฐานของสหรัฐฯ (Infrastructure Transaction and Assistance Network: ITAN) ซึ่งประกาศจัดตั้งเมื่อปี 2018 บริการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและมอบความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ชาติสมาชิกอาเซียนเพื่อประเมินศักยภาพของโครงการโครงสร้างพื้นฐาน

ประเด็นสำคัญของมหาอำนาจที่เหมือนกันในแต่ละประเทศ คือ การสร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) ซึ่งประเด็นที่มหาอำนาจให้ความสนใจทั้งทางกายภาพ คือ ถนน รถไฟ ท่าเรือ และเครื่องบิน รวมถึงการขยายความร่วมมือในการพัฒนาพลังงาน และการเชื่อมโยงด้านคมนาคม กล่าวคือการพัฒนา

สาธารณูปโภคและการสร้างความเชื่อมโยง โดย Donald Trump ประธานาธิบดีของสหรัฐฯ กล่าวในช่วงการประชุม APEC ที่นครดานัง เวียดนาม เมื่อเดือนพฤศจิกายนปี 2017 ให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านการค้าและเศรษฐกิจกับประเทศ ในอินโด – แปซิฟิก โดยแนวคิดของสหรัฐฯ ครอบคลุมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและอินเดียแต่ยังไม่ขยายถึงแอฟริกา

2.2.3 ยุทธศาสตร์ Pivot to Asia หรือนโยบายปักหมุดเอเชีย ที่ถูกพูดถึงในปี 2011 ในยุคของประธานาธิบดี Barack Obama โดยมีแรงผลักดันที่สำคัญมาจาก Hillary Clinton ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศในขณะนั้น เมื่อมีการประกาศนโยบายสหรัฐฯ ก็เดินหน้าสานสัมพันธ์กับเอเชียอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็น ด้านการทูต เศรษฐกิจ การค้า รวมถึงการเมืองและการทหาร ทำให้ตลอดระยะเวลาเกือบ 6 ปี ประธานาธิบดี Obama และทีมได้บินมาเยือนประเทศในเอเชียหลายครั้งแล้วยังเข้าร่วมเป็นสมาชิก East Asia Summit เข้าร่วมการประชุมของประเทศในเอเชียหลายวาระ เช่น การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนและพยามผลักดันข้อตกลงความร่วมมือทางการค้า TPP (Trans-Pacific Partnership) ซึ่งมีสหรัฐฯ เป็นหัวเรือใหญ่ พร้อมทั้งขยายหุ้นส่วนใหม่กับอินเดียและเวียดนาม นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังเพิ่มกำลังทหารในฐานทัพแถบเอเชีย แต่อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ถูกมองเป็นในแง่การเมืองว่าเป็นการแสดงออกว่าสหรัฐฯ ยังคงเป็นผู้นำของโลกและเพื่อที่จะคานอำนาจกับชาติที่กำลังแพร่อิทธิพลในเอเชียอย่างจีน โดยนโยบายนี้มักจะผูกติดมากับการเยือนประเทศในเอเชียของประธานาธิบดี Obama หรือการรวมตัวกลุ่มเศรษฐกิจการค้าในเอเชียที่สหรัฐฯ เข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านโยบาย Pivot to Asia คือนโยบายของสหรัฐฯ ที่จะเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียมากยิ่งขึ้น

2.2.3.1 จุดมุ่งหมายของ Pivot to Asia

2.2.3.1.1 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เอเชียได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลกแห่งใหม่ ทั้งในแง่ของความแข็งแกร่งและการเติบโตของเศรษฐกิจวัดจากตัวเลข GDP รวมที่โตขึ้นทุกปี และยังเป็นทวีปที่มีประชากรมากที่สุดในโลก อาเซียน (ASEAN) จัดว่าเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าเทียบกับยูโรโซน (Eurozone) ที่กำลังระส่ำระสายทำให้ในสายตาสหรัฐฯ เอเชียก็พันธมิตรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และ TPP เองก็เป็นตัวหลักของนโยบายปักหมุดเอเชียที่แสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ ต้องการเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกอย่างจริงจัง

2.2.3.1.2 ในแง่ของการเมือง Pivot to Asia ก็คือการที่สหรัฐฯ จะเข้ามาถ่วงดุลอำนาจกับจีนโดยในช่วงที่ผ่านมาจีนได้เดินหน้าสร้างฐานทัพอากาศและฐานทัพเรือเพิ่มอีกถึง 3 แห่งในบริเวณที่ยังมีกรณีพิพาททางทะเลกับประเทศอื่น ๆ สร้างความหวาดหวั่นให้กับสหรัฐฯ ที่ตัดสินใจเพิ่มกำลังทหารในฐานทัพที่ตั้งอยู่ในประเทศแถบเอเชีย เพื่อเป็นเพิ่มแรงกดดันทางการเมืองในแถบทะเลจีนใต้มากขึ้น

2.2.4 กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Economic Framework: IPEF)

เป็นกรอบความร่วมมือที่จะเน้นการเชื่อมโยงเศรษฐกิจในภูมิภาค เพื่อผลักดันเรื่องความยืดหยุ่น ความยั่งยืน การเปิดกว้าง ความเป็นธรรม การแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กรอบความร่วมมือนี้เปิดตัวที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2022 ที่ผ่านมาและคาดว่าจะใช้เวลาในการวางกรอบความร่วมมือภายใน 12 – 18 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เร็วที่สุดที่มีขึ้นในการเจรจาทางการค้าในระดับนานาชาติ โดยมีประเทศสมาชิก ได้แก่ สหรัฐฯ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ อินเดีย และ 7 ชาตินาอาเซียนคือ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม รวมทั้งหมด 13 ประเทศ โดยประเทศสมาชิกทั้งหมดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศรวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 40 ของ GDP ของทั้งโลก

2.2.5 ยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยง (Hedging) ปกรณ์วิช มีสมบัติ ได้อธิบาย ยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยง (Hedging) ไว้ว่า กรณีจะมีการสร้างดุลอำนาจมีความจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องรักษาระยะความได้เปรียบหรือเสียเปรียบเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างที่มากจนทำให้ผลประโยชน์แห่งชาติของตนถูกกัดกินไป ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสถาบันต่าง ๆ จนยากแก่การพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้า ดังนั้นการปรับรูปแบบของพฤติกรรมของรัฐในการสร้างข้อต่อหรือสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อหลีกเลี่ยงการประชันหน้าหรือการใช้กำลังถือเป็นวิธีการจัดการความเสี่ยงตามแนวคิดการประกันความเสี่ยง (Hedging) ซึ่งมีนักทฤษฎีได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

David A. Lake ได้ให้คำนิยามของแนวคิด การประกันความเสี่ยงในงานที่ชื่อว่า Anarchy, Hierarchy, and the Variety of International Relations ว่า “การประกันความเสี่ยง เป็นรูปแบบของเงื่อนไขในการรับรองความปลอดภัย เพื่อเผชิญหน้ากับการฉวยโอกาสหรือภัยคุกคาม”

Keir Lieber and Gerrard Alexander ได้อ้างถึงแนวคิดของการประกันความเสี่ยงใน งานเขียนที่ชื่อ Waiting for Balancing : Why the World Is Not Pushing Back ว่า การประกันความเสี่ยงจะถูกสอดแทรกอยู่ในนโยบายหรือมาตรการโต้ตอบของรัฐหนึ่ง ในมิติต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การเตรียมการด้านการทูต หรือการสร้างขีดความสามารถทาง การทหาร เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับรัฐที่เป็นปฏิปักษ์

ขณะเดียวกันนักทฤษฎีและนักวิจัยเกี่ยวกับนโยบายหลายคน ได้แก่ Kurt Campbell ใน NBR Analysis (Zoellick’s China), Evan Medeiros ใน The Washington Quarterly (Strategic Hedging and the Future of Asia-Pacific Stability) มองว่า การประกันความเสี่ยง (Hedging) กับดุลยภาพ (Balancing) มีเงื่อนไขในมิติต่าง ๆ ที่อยู่ในระนาบเดียวกัน ทั้งคำนิยาม แรงจูงใจ และรูปแบบเชิงนโยบาย ซึ่งตรงกันข้ามกับการทำความตกลง (Engagement) ที่หมายความถึงการกำหนดเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การทหาร การเมือง และสังคม เพื่อจุดประสงค์เดียวกันและ

แชร์ผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการประกันความเสี่ยงจะเป็นหลักในการสร้างเงื่อนไขใหม่ให้ฝ่ายตนเอง เสียเปรียบต่อการดำเนินนโยบายของอีกฝ่าย แม้ความตกลง (Engagement) จะไม่ประสบผลสำเร็จ

จึงสามารถสรุปด้วยได้ว่า ยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยง (Hedging) เป็นรักษาดุลอำนาจและ ป้องกันช่องว่างที่จะบั่นทอนผลประโยชน์ของชาติอันอาจกระทบกระเทือนต่อโครงสร้างสถาบันต่าง ๆ และเป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ การจัดการความเสี่ยงเป็นรูปแบบหนึ่งของการรับประกันความปลอดภัยเพื่อ เฉลี่ยกับความไม่แน่นอนหรือภัยคุกคาม การบริหารความเสี่ยงสามารถรวมเข้ากับนโยบายหรือมาตรการตอบ โต้ต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเตรียมความพร้อมสำหรับการทูต หรือการ สร้างขีดความสามารถทางทหารเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับรัฐที่เป็นปรปักษ์

2.3 นโยบาย 3 ไม่ (สมุดปกขาวของเวียดนาม)

ในอดีตเวียดนามเคยเผชิญกับประสบการณ์การเป็นพันธมิตรที่โหดร้ายกับจีน กล่าวคือนับตั้งแต่พรรค คอมมิวนิสต์ได้ขึ้นสู่อำนาจในทั้งสองประเทศในทศวรรษที่ 1940 ทำให้ความสัมพันธ์ด้านอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ร่วมกันทำให้สามารถระงับความขัดแย้งพิพาททั้งด้านพรมแดนและทางทะเล พร้อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่ ประเทศจนกลายเป็นเพื่อนบ้านที่ดี แต่ต่อมาในทศวรรษที่ 1970 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้ลดลง เนื่องจากมีผลประโยชน์แห่งชาติต่างกันเมื่อจีนติดต่อสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ทำให้เวียดนามได้ตีตัวห่างออกจาก จีน และสิ่งนี้ส่งผลให้ข้อพิพาททางดินแดนกลับมามีปัญหาอีกครั้ง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ อยู่ในภาวะลุ่ม ๆ ดอน ๆ จนกระทั่งในปี 1974 จีนได้ฉวยโอกาสในช่วงท้ายของสงครามเวียดนามจีนได้บุกยึด ครองหมู่เกาะ Paracel ของเวียดนามได้ เป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ของเวียดนาม – จีนได้เสื่อมถอยลงใน ภายหลังที่เกิดสงครามเขตแดนในปี 1979 และเกิดการปะทะอีกครั้งในปี 1988 ในประเด็นเกาะ Spratly โดยเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้รัฐบาลฮานอยได้ตีพิมพ์เอกสาร the Truth ซึ่งมีใจความสำคัญว่า “เวียดนามถูก จีนทรยศความไว้นื้อเชื่อใจถึงสามครั้ง ส่งผลให้ทั้งสองประเทศยุติความสัมพันธ์ระหว่างกันยาวนานกว่า ทศวรรษ และด้วยเหตุนี้ทำให้ความไม่ไว้วางใจได้เป็นปัจจัยพื้นฐานในความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับจีน”

เวียดนามเคยได้รับบทเรียนที่แสนสาหัสในการเลือกเข้าเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อต่อต้านอีก ฝ่ายในทศวรรษที่ 1960 ความขัดแย้งในภายในค่ายคอมมิวนิสต์ทำให้เวียดนามจำต้องเลือกข้างโดยเวียดนาม ได้เลือกข้างเป็นพันธมิตรทางทหารกับสหภาพโซเวียตในปี 1978 และผลลัพธ์ของการตัดสินใจครั้งนี้ส่งผลให้ เวียดนามต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในสงครามกัมพูชา ต่อมาในปี 1979 ที่เกิดสงครามเขตแดนระหว่าง เวียดนามกับจีน เป็นเหตุให้เวียดนามถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากจีน สหรัฐฯ และประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ท้ายที่สุดหลังจากที่สหภาพโซเวียตล่มสลายในปี 1991 เวียดนามกลายเป็นประเทศ ที่ถูกทิ้งให้โดดเดี่ยว ทำให้เวียดนามต้องเร่งรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาชาติและเร่งพัฒนา เศรษฐกิจเพื่อดึงดูดให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน

เวียดนามเคยถูกการครอบงำจากการเจรจาของมหาอำนาจในอดีต อาทิ การประชุมที่กรุงเจนีวา (Geneva Conference 1954) เพื่อฟื้นฟูสันติภาพในภูมิภาคอินโดจีนที่ตกอยู่สภาวะสงครามเป็นเวลานาน ในการประชุมนี้มีข้อสรุปที่สำคัญคือการแบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนชั่วคราว คือ เวียดนามเหนือหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ภายใต้การปกครองของรัฐบาลโฮจิมินห์และเวียดนามใต้ปกครองโดยรัฐบาลเบาไตที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ โดยตามข้อตกลงนั้นเวียดนามทั้งสองจะกลับมารวมกัน ภายหลังจากเลือกตั้งในปี 1956 แต่เวียดนามใต้ได้ละเมิดข้อตกลงเจนีวา กล่าวคือเวียดนามใต้ได้มีการสถาปนาเวียดนามใต้เป็นสาธารณรัฐเวียดนามที่มีสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนและไม่ยอมดำเนินแนวทางการรวมประเทศตามข้อตกลงเป็นเหตุให้เกิดสงครามอินโดจีนขึ้นอีกครั้ง

หลังจากเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญข้างต้นทำให้เวียดนามตระหนักว่า ไม่ควรเลือกเข้าเป็นพันธมิตรทางทหารกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ควรพึ่งพามหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งเพื่อป้องกันประโยชน์ของตนโดยการต่อต้านมหาอำนาจอื่น และไม่ควรมีฐานทัพต่างชาติบนดินแดนประเทศเวียดนามเพราะฐานทัพเหล่านั้นจะอยู่ภายนอกการควบคุมของรัฐบาลเวียดนาม จึงเป็นที่มาของ “นโยบาย 3 ไม่” ข้างต้น โดยมีสาระสำคัญคือ ไม่เป็นพันธมิตรทางทหาร ไม่มีฐานทัพต่างชาติบนดินแดน และไม่มีความสัมพันธ์กับรัฐหนึ่งเพื่อต่อต้านรัฐอื่นที่ระบุไว้ในสมุดปกขาวด้านความมั่นคงของเวียดนาม (Vietnam’s White Paper Defence) ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญต่อการแสดงจุดยืนและทิศทางการดำเนินนโยบายป้องกันประเทศของเวียดนาม แม้ว่าหลักการ “3 ไม่” จะประกอบด้วยสามหลักการแต่หัวใจสำคัญคือ การไม่เป็นพันธมิตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธมิตรแบบอย่างเป็นทางการหรือการทำสนธิสัญญาระหว่างกัน ซึ่งเวียดนามยังคงให้ความสำคัญจนถึงปัจจุบัน

2.4 ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power Theory) เป็นทฤษฎีประเภท realism เพราะทฤษฎีนี้สามารถอธิบายสภาพของการเมืองระหว่างประเทศได้อย่างใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และที่กล่าวเช่นนั้นเพราะ การเมืองระหว่างประเทศเป็นการเมืองที่ยังไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนสำหรับใช้ควบคุมพฤติกรรมของประเทศต่าง ๆ หรืออาจมีกฎเกณฑ์อยู่บ้างแต่ก็เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่มีผู้ใดคอยรักษาหรือบังคับใช้ เพราะถ้าดุลแห่งอำนาจเกิดเปลี่ยนแปลงไปเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้เปรียบหรือคิดว่าได้เปรียบก็ย่อมจะฉวยโอกาสในการก่อความยุ่งยากให้กับประเทศอื่น อาจส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์หรือสงครามขึ้นได้ กล่าวได้ว่าสภาวะดุลแห่งอำนาจคือปัจจัยที่คอยจำกัดไม่ให้ประเทศใด ประเทศหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำเภอใจ (กระมล ทองธรรมชาติ, 2515)

แนวคิดการถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power) ภายใต้โครงสร้างระบบระหว่างประเทศแบบอนาธิปไตย รัฐต้องแสวงหาหนทางเพื่อค้ำประกันและรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ โดย Kenneth N. Waltz หรือ Waltz ชี้ให้ปัจจัยการถ่วงดุลอำนาจมีด้วยกัน 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายใน (Internal factors) ปรากฏให้เห็นจากเศรษฐกิจและการทหารภายในรัฐ และปัจจัยภายนอก (External factors) จากการเข้าร่วม

เป็นพันธมิตรกับรัฐอื่น กล่าวได้ว่านิยามของการถ่วงดุลอำนาจภายใต้ทฤษฎีของ Waltz คือการเข้าเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่น ๆ เพื่อถ่วงดุลไม่ให้รัฐใดขึ้นมาใช้อำนาจเหนือตน นอกจากนี้ Waltz ยังชี้ให้เห็นว่ายังมีรูปแบบการร่วมขบวน (Bandwagon) หรือการเลือกเข้าข้างรัฐที่เข้มแข็งเพื่อรักษาไว้ซึ่งความอยู่รอด นอกจากนี้รัฐจะเลือกใช้การถ่วงดุลอำนาจเนื่องจากไม่มีหลักประกันว่ารัฐที่เข้มแข็งกว่าจะไม่รุกรานตน เพราะเป้าหมายหลักของรัฐคือการรักษาไว้ซึ่งความอยู่รอดปลอดภัย และการดำเนินหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายใด ๆ ของรัฐอาจส่งผลกระทบต่อดุลแห่งอำนาจ

กล่าวคือ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเหมือนสมรภูมิของมหาอำนาจทั้งสองคือ สหรัฐฯ และ จีน และพื้นที่บริเวณนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงตามการเมืองระหว่างประเทศและลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งกรณีของเวียดนามได้รับภัยคุกคามจากจีนในกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ทำให้เวียดนามได้มีการแสวงหาความร่วมมือกับรัฐมหาอำนาจอื่น ๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯ เพื่อถ่วงดุลอำนาจของจีนที่มีท่าทีที่ก้าวร้าวมากขึ้นตั้งแต่เศรษฐกิจและความมั่นคงของจีนเติบโตอย่างก้าวกระโดด และสหรัฐเองก็มีความกังวลว่าจีนจะมีอิทธิพลเหนือตนเองในอนาคต จึงทำให้เกิดความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ แต่เวียดนามเองนั้นก็ไม่ได้สร้างพันธมิตรที่มีลักษณะทางการกับสหรัฐฯ แม้จะเผชิญภัยคุกคามเดียวกัน

2.5 กฎหมาย Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA)

Countering America's Adversaries Through Sanctions Act (CAATSA) หรือพระราชบัญญัติการต่อต้านศัตรูของอเมริกาผ่านการคว่ำบาตร โดยมีสามประเทศที่อยู่ในกฎหมายนี้ คือ อิหร่าน เกาหลีเหนือ และรัสเซีย โดยออกแบบมาเพื่อต่อต้านและคว่ำบาตรโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่าน การแทรกแซงยุโรปตะวันออกและซีเรียด้วยกำลังทหารของรัสเซีย และการละเมิดมติของสหประชาชาติในการการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ เป็นกฎหมายนี้มีรายละเอียดเยอะ แต่สาระสำคัญที่เกี่ยวกับประเด็นนี้อยู่ที่มาตรา 231 ที่กำหนดให้ลงโทษหรือคว่ำบาตรประเทศที่จัดหาอาวุธจากทั้งสามชาติ เนื่องจากถือเป็นการสนับสนุนศัตรูของอเมริกา ในกรณีของอิหร่านและเกาหลีเหนือนั้นไม่เท่าไร เพราะมีการส่งออกอาวุธค่อนข้างน้อย แต่สำหรับรัสเซียนั้นถือได้ว่ากระทบมากที่สุด โดยการคว่ำบาตรนั้นก็คือการที่อเมริกาจะไม่ขายอาวุธหรือไม่ออกให้หรือไม่อนุญาตให้ใช้ระบบการเงินของสหรัฐในการทำธุรกรรมต่าง ๆ รวมถึงห้ามบริษัทของสหรัฐอเมริกาทำธุรกิจกับบุคคลหรือหน่วยงานหรือประเทศที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายนั้น ๆ เป็นเหตุให้เวียดนามนั้นสังเกตเห็นว่าการกระทำนี้เป็นการแทรกแซงกิจการภายในและสร้างความไม่พอใจให้แก่รัฐบาลฮานอยจนเป็นเหตุให้ยกเลิกข้อตกลงด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ เป็นจำนวนมากถึง 15 เรื่อง ล้วนแล้วแต่เกี่ยวกับกิจกรรมทางกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศของเวียดนามกับสหรัฐฯ

บทที่ 3

ความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม นับตั้งแต่ ค.ศ. 1975 - 2009

นับตั้งแต่ปี 1973 ที่สหรัฐฯ ได้ถอนกำลังทหารออกจากเวียดนามใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามก็ได้ถูกจำกัดลง โดยเฉพาะหลังจากที่เวียดนามเข้าเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต สหรัฐฯ ได้ตัดความช่วยเหลือและคว่ำบาตรทั้งทางเศรษฐกิจและการค้าอาวุธกับเวียดนามตั้งแต่นั้นตลอดมาจนถึงกลางทศวรรษที่ 1990 เริ่มมีการปรับความสัมพันธ์โดยมีนัยสำคัญมาจากการเติบโตของแรงงานและการลงทุนในเวียดนามที่เป็นตลาดใหม่ที่น่าจับตามอง

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามในยุคหลังสงครามเวียดนาม

3.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Gerald R. Ford (1974 - 1977)

ก่อนการบริหารของ Ford รัฐบาลของสหรัฐฯ ได้มีการยุติความช่วยเหลือทางการทหารและเศรษฐกิจแก่เวียดนามใต้ในเดือนในปี 1975 ทำให้ Ford เผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากในขณะที่เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในปลายปี 1974 เพราะคำขอของ Nixon อดีตประธานาธิบดีได้ขอความช่วยเหลือใหม่ แต่สภาคอนเกรสกับตอบโต้ด้วยการให้เงินช่วยเหลือที่น้อยกว่าคำขอเดิมเป็นเงินจำนวน 700 ล้านดอลลาร์ อย่างไรก็ตามในการโจมตีครั้งใหม่โดยกองกำลังคอมมิวนิสต์ในเดือนแรกของปี 1975 ทำให้เวียดนามใต้ได้พ่ายแพ้ แต่ Ford ก็ยังยื่นเรื่องขอความช่วยเหลือทางทหารเพิ่มเติมแต่สภาคอนเกรสเสนอแต่เพียงความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเท่านั้น จนสิ้นสุดในปลายเดือนเมษายนเมื่อกองกำลังเวียดนามเข้ายึดทางตอนใต้ของเวียดนาม ทำให้ไซ่ง่อนได้ล่มสลายทำให้ประธานาธิบดี Ford ได้ประกาศ “ว่าสงครามเวียดนามได้ยุติลงแล้ว” ในนิวออร์ลีอันส์ ตั้งแต่นั้นมาพลเมืองของสหรัฐฯ จำนวน 1373 คน และรวมชาวเวียดนามและประเทศที่สามเป็นจำนวนกว่า 5595 คนถูกอพยพออกจากเมืองไซ่ง่อนที่เป็นเมืองหลวงของเวียดนามใต้ โดยผู้อพยพชาวเวียดนามจำนวนมากได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศสหรัฐฯ ภายใต้พระราชบัญญัติการย้ายถิ่นฐานและการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในอินโดจีนปี 1975 กฎหมายดังกล่าวได้จัดสรรเงินกว่า 455 ล้านดอลลาร์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือการตั้งถิ่นฐานของผู้ลี้ภัยชาวอินโดจีน ผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามทั้งหมด 130,000 คนมายังสหรัฐอเมริกาในปี 1975 และอีกหลาย 1000 คนได้หลบหนีในปีถัดมา แต่การที่ประธานาธิบดี Ford ยอมให้ผู้อพยพชาวเวียดนามเข้ามาในสหรัฐฯ เพียงเพราะอยากให้มีส่วนร่วมทางการค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกแต่เวียดนามไม่ได้รับการติดต่อเนื่องจากโศกนาฏกรรมของสงคราม และหลังจากนั้นความสัมพันธ์ทางการ ทูต เศรษฐกิจ การค้าได้ถูกทำลายลง และสหรัฐฯ ได้ทำการคว่ำบาตรเวียดนามทั้งหมด

3.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Jimmy Carter (1977 - 1981)

ประธานาธิบดี Carter ได้ดำเนินการหลายขั้นตอนเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับเวียดนาม โดยเริ่มต้นในปี 1977 สหรัฐฯ ยกเลิกการยับยั้งคำร้องขอของเวียดนามในการเข้าร่วมสหประชาชาติ แต่เสนอให้สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม หลังจากนั้นสหรัฐฯ จะยกเลิกการควบคุมการส่งออกและทรัพย์สินในเวียดนาม แต่เวียดนามกับตอบว่าพวกเขาจะไม่ตกลงที่จะสร้างความสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับ POW/MIAs ของสหรัฐฯ จนกว่าสหรัฐฯ จะสร้างความมั่นใจได้ว่าจะให้ความช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูหลังสงครามหลายพันดอลลาร์ซึ่งพวกเขาอ้างว่าเขาได้รับสัญญาจาก Nixon หลังจากนั้นเวียดนามได้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งและให้ข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับ MIAs อย่างจำกัดแม้ว่าสหรัฐฯ จะไม่ได้ให้ความช่วยเหลือก็ตาม ในปี 1977 สภาทั้งสองแห่งสภาองเกรสได้รับการบันทึกว่าเวียดนามมีการต่อต้านความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ โดยเฉพาะการกระทำของเวียดนามในปี 1978 โดยเวียดนามจัดแนวเศรษฐกิจและการทหารเข้ากับสหภาพโซเวียต ได้มีการรุกรานกัมพูชารวมถึงขับไล่ระบอบเขมรแดงที่สนับสนุนจีน และการตั้งรัฐบาลหุ่นเชิดของกัมพูชาขึ้นได้รับการสนับสนุนจากทหารเวียดนามกว่า 200,000 นาย เป็นเหตุให้เกิดสงครามเวียดนาม - จีนเกิดขึ้นซึ่งมีผลยาวนานจนถึงปี 1990 ซึ่งการกระทำนี้เป็นการส่งผลเสียในระยะยาวต่อความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับ เวียดนาม ทำให้ Carter หยุดพิจารณาที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์กับเวียดนาม ในขณะที่นั้นสหรัฐฯ ได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับสมาชิกของอาเซียน ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เพื่อเป็นการประณามยับยั้งการขยายตัวของเวียดนามรวมถึงมีการรับมือกับการหลั่งไหลของผู้ลี้ภัยจากอินโดจีน

3.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Ronald Reagan (1981 - 1989)

ประธานาธิบดี Reagan ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในนโยบายต่างประเทศที่มีการต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์ด้านหนึ่งมีการสร้างความสัมพันธ์แบบประนีประนอมเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ และอีกด้านหนึ่งใช้ความตรงไปตรงมาเพื่อที่จะยับยั้งการแพร่กระจายของคอมมิวนิสต์ โดยมีการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต่อสู้กับรัฐบาลคอมมิวนิสต์แต่ไม่มีเวียดนามอยู่ในนั้น สาเหตุเพราะมติมหาชนและสภาองเกรสกลัวโศกนาฏกรรมของสงครามเวียดนามแต่ Reagan ยังพยายามให้ความสัมพันธ์กับฮานอยเป็นปกติ เหตุผลหนึ่งคือ POW/MIAs ยังไม่ได้รับการแก้ไขและเป็นประเด็นที่สำคัญของชาวอเมริกัน ซึ่งหมายความว่าความเห็นของชาวอเมริกันยังส่งผลต่อการตัดสินใจสำหรับนโยบายต่างประเทศ ข้อเสนอของ Reagan แตกต่างจากประธานาธิบดีคนอื่นเพราะเขาเสนอในเชิงลบโดยคัดค้านความสัมพันธ์แบบปกติจนกระทั่งเวียดนามยอมรับที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ในประเด็น POW/ MIAs ในช่วงปลายยุคของ ประธานาธิบดี Reagan อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามยังคงไม่มั่นคงเพราะปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศอยู่

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามในยุคหลังสงครามเย็น

3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล George H.W. Bush (1989 - 1993)

ภายหลังจากที่เวียดนามถอนกำลังออกจากกัมพูชาในปี 1989 และได้หาทางประนีประนอมเพื่อยุติข้อลงสันติภาพในปี 1990 รัฐบาล Bush ได้ตัดสินใจว่าจะติดต่อกับฮานอยเพื่อช่วยเหลือในด้านความพยายามระหว่างประเทศในการบรรลู่ข้อตกลงสันติภาพในกัมพูชาในเดือนเมษายนปี 1991 โดยสหรัฐฯ ได้จัดทำ “แผนที่ถนน” โดยละเอียดสำหรับการทำให้เวียดนามกลับสู่สภาพปกติและยินดีกับความตั้งใจของเวียดนามที่จะเป็นเจ้าภาพสำนักงานของสหรัฐฯ ในกรุงฮานอยเพื่อจัดการเรื่อง POW/MIAs และได้มีการรับประกัน 1 ล้านดอลลาร์สำหรับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และในปีเดียวกันนั้นสหรัฐฯ ได้ผ่อนปรนข้อจำกัดการเดินทางของนักการทูตเวียดนามที่ประจำการสหประชาชาติในนิวยอร์ก และ Bush ได้เดินทางไปยังเวียดนามในช่วงที่เขาดำรงตำแหน่งในปี 1992 เพื่อทำให้ความร่วมมือกับเวียดนามในเรื่อง POW/MIAs ดีขึ้น และสหรัฐฯ ได้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรมเป็นมูลค่ากว่า 3 ล้านดอลลาร์แก่ประเทศเวียดนามเพื่อฟื้นฟูระบบคมนาคม และอนุญาตให้สหรัฐฯ ขายเชิงพาณิชย์เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในเวียดนามรวมถึงยกเลิกข้อจำกัดในโครงการที่ดำเนินการเอกชนของสหรัฐฯ และสหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบอุทกภัยและการต่อสู้กับปัญหาโรคมะเร็งในเวียดนาม และยังช่วยเหลือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพชาวเวียดนามในสหรัฐฯ อีกด้วย

3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Bill Clinton (1993 - 2001)

ในปีแรกของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของ Clinton เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 1993 Clinton ได้มีการประกาศว่าสหรัฐฯ จะไม่คัดค้านการเตรียมการจากการสนับสนุนของฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ ที่อนุญาตให้สถาบันการเงินต่างประเทศกลับมาช่วยเหลือเวียดนาม แต่อย่างไรก็ตามนโยบายการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ต่อเวียดนามก็ยังคงมีผลอยู่ และในปีเดียวกันคณะผู้แทนระดับสูงของสหรัฐฯ ได้ไปเยือนฮานอยในกลางเดือนกรกฎาคมเพื่อแถลงข่าวความคืบหน้าเกี่ยวกับ POW/MIAs และเวียดนามก็ยังได้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐฯ เป็นจำนวนเงิน 3.5 ล้านดอลลาร์เพื่อขยายโครงการด้านมนุษยธรรมเพิ่มขึ้นโดยกล่าวได้ว่าสมาชิกสภาองเกรสมิชอบบาทเบื้องหลังที่สำคัญในการสนับสนุนให้รัฐบาล Clinton ดำเนินหลายขั้นตอนเพื่อปฏิสัมพันธ์ระดับสูงของสหรัฐฯ กับเวียดนามในการแก้ไขกรณีเชลยศึกในวันที่ 27 มกราคม 1994 ได้มีการเกิดการลงคะแนนเสียงขึ้นโดยวุฒิสภาเรียกร้องให้ยกเลิกการคว่ำบาตรเพื่อขยายกฎหมาย จากนั้นในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 1994 ประธานาธิบดี Clinton ประกาศว่าจะยกเลิกการคว่ำบาตรทางการค้าต่อเวียดนามโดยมีการอ้างถึงความคืบหน้าเกี่ยวกับประเด็น POW/MIAs เพื่อมีการค้นหาทหารอเมริกันที่ระบุว่ามีสูญหายระหว่างปฏิบัติการรวมถึงซากศพของผู้เสียชีวิตในสงครามเวียดนาม

ในวันที่ 25 มกราคม 1995 สหรัฐฯ และเวียดนามยุติข้อเรียกร้องทางการทูตและทรัพย์สินในระดับทวิภาคี มีการเปิดสำนักงานประสานงานในกรุงวอชิงตันและฮานอย ต่อมาเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 1995 Clinton ประกาศว่ารัฐบาลของเค้ากำลังฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามโดยสมบูรณ์มีการอ้างความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องในระบบที่อยู่ของ MIAs และการค้นหาซากศพของทหารที่เสียชีวิตในสงครามเวียดนาม แต่อย่างไรก็ตาม Clinton มีการย้ำว่าการค้นหาชาวอเมริกันจะดำเนินต่อไปเหมือนเดิม แม้ว่าในช่วงต้นสิงหาคม 1995 วุฒิสภาได้พยายามจำกัดความสัมพันธ์ทางการค้ากับเวียดนามแต่ก็ยังคงล้มเหลว ทำให้ในวันที่ 30 พฤษภาคม 1996 ประธานาธิบดี Clinton ได้กล่าวว่าเวียดนามได้ให้กำลังและความร่วมมืออย่างเต็มที่กับสหรัฐอเมริกาในประเด็น POW/MIAs จึงเป็นเหตุให้วุฒิสภาได้อนุมัติต่อสัตตชยศึกเวียดนามและสภา-คองเกรส Pete Peterson ที่เป็นเอกอัครราชทูตประจำเวียดนามและตั้งแต่นั้นมาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ ถึงจุดสิ้นสุดด้วยการลงนามในข้อตกลงการค้าทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ - เวียดนามในปี 2000

3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล George W. Bush (2001 - 2009)

ในสมัยรัฐบาล Bush Jr's หลังจากที่ได้มีข้อตกลงการค้าทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ - เวียดนามในปี 2000 ผู้นำสหรัฐฯ และเวียดนามได้ตัดสินใจที่จะหาทางยกระดับความสัมพันธ์แบบทวิภาคีโดยมีการเดินทางของนายกรัฐมนตรี Phan Van Khai ไปยังสหรัฐอเมริกาในเดือนมิถุนายน 2005 แต่ในการไปครั้งนี้ได้ถูกมองเป็นจุดสังเกตว่ามีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศนอกจากนี้การเยือนเวียดนามของประธานาธิบดี Bush Jr's ในเดือนพฤศจิกายน 2006 โดยเป็นการให้ความสำคัญกับผู้นำใหม่วอชิงตันและฮานอยในเรื่องการปรับปรุงความสัมพันธ์โดยรวมและในขณะที่ Khai อยู่ใน วอชิงตัน Khai และประธานาธิบดี Bush Jr's ได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันโดยแสดงความตั้งใจที่จะนำพาความสัมพันธ์ทวิภาคีไปสู่ระนาบที่สูงขึ้น ตัวประธานาธิบดี Bush Jr's แสดงการสนับสนุนอย่างมากต่อการที่เวียดนามในเข้าร่วมองค์การการค้าโลก (WTO) และให้ความมั่นใจที่จะเข้าร่วมการประชุมสุดยอดความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (APEC) ที่กรุงฮานอยในเดือนพฤศจิกายน ปี 2000 และยินดีกับความพยายามของเวียดนามในประเด็นสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพทางศาสนาซึ่งผู้นำทั้งสองมีการเจรจาที่เปิดกว้างและตรงไปตรงมา

ต่อมาทั้งสองประเทศได้ลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมทหารระหว่างประเทศระดับทวิภาคี (IMET) โดยมีการส่งทหารเวียดนาม 2 นาย ไปยังสหรัฐฯ เพื่อฝึกอบรม และในเมื่อวันที่ 22 มิถุนายนปี 2007 ประธานาธิบดี Nguyen Minh Triet ของเวียดนามได้เข้าพบกับประธานาธิบดี Bush Jr's ในกรุงวอชิงตันซึ่งนับเป็นการเยือนครั้งแรกของประมุขแห่งรัฐเวียดนามตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเวียดนาม แล้วทั้งสองได้ลงนามในข้อตกลงกรอบการค้าและการลงทุน (TIFA) เพื่อขยายการค้าและแก้ไขข้อพิพาทที่ยังค้างคา

บทที่ 4

ความสัมพันธ์สหรัฐฯ - เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022)

4.1 ความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ากับเวียดนามในปี 2010 - 2022

4.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ากับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Barack Obama (2009 - 2017)

ในช่วงที่เวียดนามกำลังเผชิญกับความตึงเครียดกับเหตุการณ์ในทะเลจีนใต้ ก็เป็นช่วงเดียวกันกับที่รัฐบาล Obama ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อสหรัฐฯ คือการให้ความสนใจภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมากขึ้น โดยมีชื่อว่า ยุทธศาสตร์ Pivot to Asia หรือภายหลังเปลี่ยนเป็น Rebalance โดยยุทธศาสตร์นี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกำหนดอำนาจจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างแข็งกร้าวในทางด้านเศรษฐกิจและทางการทหารในช่วงทศวรรษที่ 20 และอยากให้ภูมิภาคเอเชียกลับเข้าสู่สมดุลโดยที่มีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลาง มีการผลักดันกรอบความร่วมมือ TPP เพื่อให้ประเทศเหล่านั้นลดการพึ่งพาเศรษฐกิจจากจีน มีการปรับสมดุลกองกำลังทหารจากน่านน้ำญี่ปุ่นไปยังน่านน้ำทะเลจีนใต้มากขึ้นเพื่อเป็นการเปิดเส้นทางเดินเรือในน่านน้ำสากลอย่างเสรีและไม่ถูกปิดล้อมจากจีน นอกจากนี้ยังมีโครงการฝึกซ้อมระหว่างกองทัพสหรัฐฯ และกองทัพพันธมิตรในภูมิภาคเวียดนามเองก็เป็นประเทศที่สหรัฐฯ พยายามส่งออกแนวคิด Rebalance

ประเด็นทะเลจีนใต้ได้ถูกกล่าวถึงในที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความมั่นคงของเอเชียและแปซิฟิกครั้งที่ 17 ที่เวียดนามเป็นเจ้าภาพในปี 2010 ต่อมาในปี 2011 สหรัฐฯ กับเวียดนามได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกันในการป้องกันระดับทวิภาคี (Memorandum of Understanding on Bilateral Defense Cooperation) ที่เน้นการส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทำส่วน และต่อมาในปี 2015 ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมกันว่าด้วยความสัมพันธ์ด้านการป้องกัน (Joint Vision Statement on Defense Relations) โดยเอกสารทั้งสองฉบับนี้ถือเป็นเอกสารที่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ากับเวียดนามจนถึงปัจจุบัน โดยข้อมูลจากโครงการ Foreign Military Financing : FMF ของสหรัฐฯ โดยระบุว่าในปี 2009 เวียดนามได้รับเงินช่วยเหลือมูลค่าห้าแสนเหรียญสหรัฐฯ แต่ในปี 2010 เพิ่มขึ้นเป็นสองล้านเหรียญสหรัฐฯ และเพิ่มขึ้นเป็นสิบล้านเหรียญสหรัฐฯ ภายในปี 2015 และเวียดนามยังถือเป็นประเทศที่ได้รับการช่วยเหลือด้านการป้องกันการประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ Rebalance มากที่สุดในภูมิภาคราวสิบล้านเหรียญสหรัฐฯ

ในปี 2010 สหรัฐฯ ได้ส่งเรือบรรทุกเครื่องบินพลังนิวเคลียร์ USS George Washington และเรือพิฆาต USS John S. McCain มาเทียบที่ท่าเรือดานังเพื่อให้ออกกำลังของสหรัฐฯ กับการเวียดนามได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ฝึกอบรมการค้นหา และการกู้ภัยทางทะเลร่วมกัน ในปี 2012 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ Leon Panetta ได้มาเยือนที่อ่าว Cam Ranh Bay เพราะกองทัพเรือสหรัฐฯ มีความสนใจที่จะเข้าเยี่ยมชมท่าเรือเชิงพาณิชย์ของเวียดนามโดยมีจุดประสงค์ด้านโลจิสติกส์ไม่ใช่ด้านทหาร แต่

เหตุการณ์นี้ก็ได้ทำให้กองทัพเรือของสหรัฐฯ เข้ามาในน่านน้ำเวียดนามได้มากขึ้นและเป็นการยกระดับความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับเวียดนามในทางด้านความมั่นคงไปอีกขั้นหนึ่ง ต่อมาทั้งสองประเทศได้มียกระดับความสัมพันธ์เป็นหุ้นส่วนรอบด้าน (Comprehensive Partnership) ขณะที่ประธานาธิบดีเวียดนาม Truong Tan Sang ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐฯ ในปี 2013 และในปีนั้นสหรัฐฯ ได้มีการประกาศมอบความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางทะเลแก่เวียดนามเป็นมูลค่ากว่า 18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รวมไปถึงมีการฝึกอบรมและให้เรือเร็วลาดตระเวนแก่หน่วยงาน Vietnam Coast Guard จำนวนห้าลำ ในช่วงสามปีรัฐบาลฮานอยตอบสนองความร่วมมือด้านความมั่นคงกับรัฐบาลวอชิงตันอย่างระมัดระวังและหลีกเลี่ยงการร่วมมือใด ๆ ที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือผิดใจกับรัฐบาลปักกิ่ง

ต่อมาในปี 2014 ได้มีเหตุการณ์ HYSY-981 ที่เกิดจากเวียดนามสามารถตรวจจับความเคลื่อนไหวของบริษัท China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) เข้ามาติดตั้งแท่นขุดเจาะน้ำมัน Haiyang Shiyu 981 ในพื้นที่บริเวณเกาะ Paracel ที่จีนยึดครองจากเวียดนามไปตั้งแต่ปี 1974 ซึ่งเวียดนามเห็นว่าแท่นขุดเจาะดังกล่าวตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone : EEZ) และเขตไหล่ทวีป นอกจากนี้จีนได้มีการส่งเครื่องบิน เรือทหาร รวมทั้งเฮลิคอปเตอร์เข้ามาคุ้มครองแท่นขุดเจาะน้ำมันดังกล่าว และเรือจีนที่อยู่รอบ ๆ ได้มีการชน กระทบ และฉีdn้ำแรงดันสูงเพื่อสร้างความเสียหายแก่เรือตรวจการณ์ชายฝั่งและเรือตรวจการณ์ประมงของเวียดนาม จึงถือเป็นละเมิดอธิปไตย สิทธิอันชอบธรรม และสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของชาวประมงเวียดนาม

ภาพที่ 3 บริเวณจุดพิพาทในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับเวียดนาม

ที่มา : <https://www.bbc.com/thai/international-56461377>

จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ทัศนคติของรัฐบาลฮานอยที่มีต่อจีนได้เปลี่ยนแปลงไปโดยได้มีการอนุญาตให้สื่อสามารถนำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์จีนในแง่ลบอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก และส่งเสริมความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์กับสหรัฐฯ เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นประเทศเดียวที่จะสามารถเข้ามาสร้างสมดุลและสกัดกั้นความก้าวร้าวของจีนและเป็นเครื่องมือต่อรองกับจีนได้ และในขณะนั้นสหรัฐฯ ได้ประกาศยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรการค้าอาวุธบางส่วนต่อเวียดนาม เพื่อให้เวียดนามสามารถซื้ออาวุธเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันตนเองได้ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นทางการเมืองระหว่างสองประเทศให้เพิ่มมากขึ้น

ในปี 2015 เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ Nguyen Phu Trong ได้เยือนสหรัฐฯ โดยทั้งสองฝ่ายได้หารือเกี่ยวกับความร่วมมือประเด็นความกังวลในทะเลจีนใต้ ปัญหาสิทธิมนุษยชน และความร่วมมือด้านเศรษฐกิจผ่านโครงการ TPP แม้ว่าทั้งสองจะมีความเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนแต่ก็ได้มีการยืนยันว่าจะพยายามเจรจาอย่างสร้างสรรค์บนผลประโยชน์ร่วมกัน ในขณะนั้นเวียดนามก็ได้เน้นจุดยืนของตนเองต่อศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์และนานาชาติ หรือ Center for Strategic & International Studies (CSIS) โดยมีสาระสำคัญว่า เวียดนามสนับสนุนมิตรภาพและความร่วมมือที่เท่าเทียมสหรัฐฯ บนพื้นฐานการเคารพในหลักอิสรภาพอธิปไตยเหนือดินแดนโดยปราศจากการแทรกแซงกิจการภายในและระบบการปกครองส่วนในประเด็นทะเลจีนใต้ เวียดนามสนับสนุนการแก้ไขปัญหาแบบสันติวิธีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศโดยปราศจากการใช้กำลังหรือขู่ว่าจะใช้กำลัง และงดเว้นการกระทำฝ่ายเดียวเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมเหนือน่านน้ำผ่านทะเลจีนใต้ อีกทั้งยังเน้นย้ำถึงการมุ่งดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบอิสระ พึ่งพาตนเองและดำเนินความสัมพันธ์แบบรอบทิศทาง และก่อนที่จะหมดวาระของประธานาธิบดี Obama ในปี 2016 ทางสหรัฐฯ ได้ประกาศยกเลิกการคว่ำบาตรการค้าอาวุธอย่างเต็มรูปแบบกับเวียดนาม แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลวอชิงตันมีความปรารถนาที่จะกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับเวียดนาม

4.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ๑ กับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Donald Trump (2017 - 2021)

หลังจากที่ Donald Trump ได้เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อต้นปี 2017 ซึ่งรัฐบาลฮานอยได้มีความกังวลต่อทัศนคติของ Trump ที่กล่าวหาว่าเวียดนามเป็นประเทศที่ได้ดุลการค้ากับสหรัฐฯ และเข้ามาแย่งงานชาวอเมริกัน อีกทั้งยังถอนตัวออกจากข้อตกลง TPP ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเวียดนามที่คาดหวังว่ากลุ่มเศรษฐกิจนี้จะช่วยลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจีนได้ ทำให้นายกรัฐมนตรี Nguyen Xuan Phuc ซึ่งเป็นผู้นำคนแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐฯ และพร้อมแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อประเด็นเศรษฐกิจ การลงทุน ปัญหาทะเลจีนใต้ รวมถึงความร่วมมือทางการทหารในอนาคต และได้เชิญ Trump เข้าร่วมประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย - แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ที่จัดขึ้น ณ กรุงฮานอยในปลายปี 2017 ซึ่งทางรัฐบาล Trump ก็ยังคงตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญทางภูมิภาคเช่นเดียวกับรัฐบาลชุดก่อน จึงได้มีการสนับสนุนแนวคิดอินโด - แปซิฟิกที่เสรีเปิดกว้าง (Free and Open Indo-Pacific :

FOIP) ร่วมร่วมมือกับชาติพันธมิตรญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดียเพื่อถ่วงดุลอำนาจและปิดล้อมการขยายอิทธิพลของจีน จากการริเริ่มโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ในปี 2018 ภายหลังจากการประชุมผู้นำเวียดนามและสหรัฐฯ เพื่อสร้างความเข้าใจ ผลประโยชน์ และความปรารถนาร่วมกันที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความร่วมมือ ความรุ่งเรืองและความมั่นคงในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยมีข้อตกลงเชิงพาณิชย์ใหม่ร่วมกันมูลค่ากว่า 12 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ส่วนในด้านความมั่นคงทั้งสองฝ่ายยืนยันที่จะพัฒนาให้แน่นแฟ้นมากขึ้น สหรัฐฯได้มีการส่งมอบเรือตรวจการณ์ชั้น Hamilton เพื่อให้เวียดนามได้ปรับปรุงศักยภาพทางทะเลให้ดีขึ้น เป็นการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ และต่อมาสหรัฐฯ ยังได้ส่งมอบเครื่องบินไร้คนขับ Scan Eagle และเครื่องบินฝึก T-6 และเรือ USS Carl Vinson

เวียดนามถูกเลือกให้เป็นสถานที่จัดการประชุมสุดยอดทรัมป์-คิม ครั้งที่ 2 ในปี 2019 เนื่องจากเพราะเวียดนามเป็นมิตรที่ดีต่อสหรัฐฯ และเกาหลีเหนือ อีกนัยหนึ่งเป็นสัญญาณเพื่อส่งไปยังรัฐบาลปักกิ่งว่าเกาหลีเหนือและเวียดนามไม่ได้อยู่ภายใต้จีนอีกต่อไป แม้ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงที่พัฒนาและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ได้สะดุดลงเมื่อสหรัฐฯ ร่างกฎหมายต่อต้านการปฏิบัติของสหรัฐฯ และมาตรการคว่ำบาตร (The Countering American's Adversaries Thought Sanctions Act : CAATSA) ส่งไปยังประเทศที่ซื้ออาวุธทางการทหารจากรัสเซีย ซึ่งเวียดนามเป็นประเทศที่ซื้ออาวุธไว้จากรัสเซียมากถึงร้อยละ 90 ทำให้เวียดนามถือว่าการกระทำนี้เป็นการแทรกแซงกิจการภายในและสร้างความไม่พอใจให้แก่รัฐบาลฮานอยจนเป็นเหตุให้ยกเลิกข้อตกลงด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ เป็นจำนวนมากถึง 15 เรื่อง ล้วนแล้วแต่เกี่ยวกับกิจกรรมทางกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศของเวียดนามกับสหรัฐฯ ในขณะเดียวกันการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์หรือสงครามการค้าก็เพิ่มความรุนแรงขึ้นระหว่างสหรัฐฯ และจีน ทำให้เวียดนามไม่พร้อมที่จะเสี่ยงสร้างความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับมหาอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ในปี 2020 ผู้นำทั้งสองประเทศคือนายกรัฐมนตรีเวียดนาม Nguyen Xuan Phuc และประธานาธิบดีสหรัฐฯ Donald Trump ได้มีการประเมินว่าความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ ได้พัฒนาอย่างเข้มแข็งในทุกด้านภายหลังจาก 25 ปีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตโดยเฉพาะในหลายปีที่ผ่านมาที่มีการสร้างความเชื่อมั่นว่าความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศจะนับวันเข้าสู่ส่วนลึกมีเสถียรภาพและนำผลประโยชน์มาให้แก่ประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าเป็นพลังขับเคลื่อนของความสัมพันธ์แบบทวิภาคีและประเทศเวียดนามยังคงเข้มแข็งอิสระและเจริญรุ่งเรืองและนับวันก็ยังมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและเป็นไปตามความประสงค์ของประชาชนชาวเวียดนามและสหรัฐฯ ในโอกาสนี้ ผู้นำทั้งสองท่านได้ทำการหารือเกี่ยวกับการที่สำนักงานตัวแทนของสหรัฐฯ ทำการสอบสวนนโยบายด้านการเงินและวัสดุไม้ของเวียดนามตามรัฐบัญญัติปี 1974 ของสหรัฐฯ และนายกรัฐมนตรี Nguyen Xuan Phuc ได้ยืนยันว่าเวียดนามเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและบริหารนโยบายด้านการเงินเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อและรักษาเสถียรภาพของ

เศรษฐกิจมหภาค การปรับอัตราการแลกเปลี่ยนมิใช่เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการค้าระหว่างประเทศบนเจตนากรณีดังกล่าว ทั้งสองฝ่ายได้เห็นพ้องที่จะดำรงความสัมพันธ์ด้านการค้า มุ่งสู่การสร้างความสะดวกด้านการค้ายั่งยืนและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

4.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ากับเวียดนามภายใต้รัฐบาล Joseph Biden (2021 - 2022)

ประธานาธิบดี Joseph Biden มองว่าเวียดนามเป็นยุทธศาสตร์สำคัญด้านความมั่นคง โดยมีการให้รองประธานาธิบดี Kamala Harris ได้ไปเยือนเวียดนามโดยสหรัฐฯ ใช้กลยุทธ์วัคซีนเป็นช่องทางการทูต ก่อนการยื่นทำเนียบขาวยังเปิดเผยว่า Harris จะเสนอความช่วยเหลือในการจัดหาวัคซีนให้กับเวียดนาม โดยสหรัฐฯ บริจาควัคซีนไฟเซอร์ให้เวียดนามรวม 6 ล้านโดส จากตอนแรกที่จะประกาศให้ 5 ล้านโดส ซึ่งมีการเปิดเผยในระหว่างที่นาง Harris พบกับนายฟาร์มมินจิ่ง นายกรัฐมนตรีเวียดนามว่าสหรัฐฯ จะบริจาคเพิ่มให้อีก 1 ล้านโดส โดยวัคซีนจำนวน 8 แสนโดสถูกส่งถึงเวียดนามอย่างรวดเร็วภายใน 24 ชั่วโมง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังช้ากว่าจีนไป 1 วัน เพราะก่อนวันที่ Harris จะมาถึงทูตจีนได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีเวียดนามเพื่อแจ้งว่าจีนจะบริจาควัคซีนให้เวียดนามเพิ่ม 2 ล้านโดส และ Harris ได้เดินทางไปยังสำนักงานศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคของสหรัฐฯ (CDC) ประจำภูมิภาคเอเชียตอนออกเฉียงใต้

ภาพที่ 4 Kamala Harris ได้เดินทางไปยังประเทศเวียดนามเพื่อบริจาควัคซีน

ที่มา: <https://www.thejakartapost.com/academia/2019/05/13/insight-seeking-global-cooperation-through-belt-and-road-initiative.html>

มีการประกาศการต่อต้านอิทธิพลของจีนที่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ โดยมองว่าเวียดนามก็เป็นปรปักษ์สำคัญของจีนในประเด็นเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ ซึ่งในการเยือนครั้งนี้รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ แสดงให้เห็นในเชิงการวิจารณ์จีนที่ตรงไปตรงมาโดยกล่าวหาว่า จีนบีบบังคับและข่มขู่ให้สนับสนุนการอ้างสิทธิ์ที่มั่นเป็นไปตามกฎหมายทะเลจีนใต้ กล่าวคือรัฐบาลปักกิ่งยังคงอ้างสิทธิ์ในน่านน้ำส่วนใหญ่ของทะเลจีนใต้แม้ว่าเป็นคำกล่าวอ้างที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายซึ่งได้รับการตัดสินจากคณะอนุญาโตตุลาการ ในกรุงเฮกของเนเธอร์แลนด์ เมื่อปี 2016 ขณะที่นาย Wang Wenyin โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของจีนมีปฏิกริยา

ตอบโต้ความเห็นของ Harris โดยระบุว่าระเบียบที่สหรัฐฯ ต้องการเป็นระเบียบที่สหรัฐฯ จงใจใส่ร้าย กดขี่ บีบบังคับและกั้นกั๊กประเทศอื่น ๆ แต่สหรัฐฯ ไม่ได้อยากดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออก เอเชียใต้แบบที่ทุกประเทศต้องเลือกข้างอีกแล้ว แต่นับจากนี้ นักวิชาการต้องจับตาดูว่านโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ จะเป็นที่ยอมรับในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นหรือไม่ หากไม่มุ่งเน้นการแสดงแสนยานุภาพทางทหารในทะเลจีนใต้เหมือนในสมัยรัฐบาล Trump เพราะไม่มีประเทศไหนอยากเลิกเข้าสหรัฐฯ หรือจีนเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคมปี 2022 กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Economic Framework: IPEF) ได้ถูกเปิดตัวขึ้นที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น โดยคาดว่าจะมีการใช้กรอบความร่วมมือนี้ ภายใน 12 - 18 เดือนซึ่งเป็นระยะเวลาที่เร็วที่สุดในการเจรจาทางการค้าระดับนานาชาติโดยมีประเทศสมาชิก 13 ประเทศ กล่าวคือ สหรัฐฯ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ อินเดีย และ 7 ชาติในอาเซียน คือ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนามโดยประเทศสมาชิกทั้งหมดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศรวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 40 ของ GDP ของทั้งโลก สำหรับ IPEF ประกอบด้วย 3 สาขาหลัก ได้แก่ ความยืดหยุ่นทางการค้า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การลดคาร์บอน และการต่อต้านการคอร์รัปชัน รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ กล่าวว่า IPEF ไม่ใช่การยกเว้นกำแพงภาษี หรือการเปิดเสรีตลาดให้กับประเทศที่เข้าร่วม แต่เป็นการปูทางไปสู่การยกระดับความร่วมมือในประเด็นสำคัญ ตั้งแต่การแก้ไขปัญหาความเปลี่ยนแปลงด้านสภาพอากาศ ไปจนถึงการเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับห่วงโซ่อุปทาน และการค้าดิจิทัล ซึ่งหลังจากนี้ ทั้ง 13 ประเทศต้องหารือร่วมกัน เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติให้มีความสอดคล้อง และสภาแต่ละประเทศจะต้องให้สัตยาบันรับรอง จากกรอบความร่วมมือดังกล่าวยังคงเห็นว่าสหรัฐฯ ยังคงให้ความสนใจประเทศเวียดนามอยู่ นอกจากนี้ประธานาธิบดี Jo Biden ของสหรัฐฯ ยินดีกับการเข้ามาลงทุนของผู้ผลิตรถยนต์เวียดนามอย่าง “วินฟาสต์” (VinFast) ในการสร้างโรงงานแห่งแรก ที่รัฐนอร์ทแคโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ถือเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์บริษัทที่จะขยายธุรกิจ在美国

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่าง ค.ศ. 2010 - 2022 ภายใต้บรรยากาศการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

สหรัฐฯ ต้องการเป็นเจ้าของในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพียงหนึ่งเดียว และเวียดนามเป็นประเทศขนาดเล็กที่เผชิญภัยคุกคามจากจีนในประเด็นทะเลจีนใต้มาอย่างยาวนาน ซึ่งอาจเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าเวียดนามต้องเป็นฝ่ายแสวงหาพันธมิตรกับสหรัฐฯ เพื่อเป็นหลักประกันของความมั่นคงอันเนื่องมาจากภัยคุกคามร่วมกันจากจีน แต่ในพฤติกรรมดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามก็แสดงให้เห็นว่าตลอดการดำเนินยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ เป็นฝ่ายที่กระตือรือร้นในการแสวงหาพันธมิตรมากกว่า แต่เวียดนามก็ไม่ได้ปฏิเสธความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ อีกทั้งยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เพื่อคงความสัมพันธ์กับจีนทำให้เวียดนามเป็นฝ่ายแสดงท่าทีเสี่ยงต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความมั่นคงที่จะมีลักษณะผูกพันทางกฎหมายหรือการมีพันธะสัญญาโดยเวียดนามอ้างถึง “หลักการ 3 ไม่” ซึ่งเป็นหลักการเชิงยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยง (Hedging) ในการรักษาสอดคล้องระหว่างสองมหาอำนาจ และเวียดนามสามารถถ่วงดุลทั้งจีนและสหรัฐฯ ได้ในคราวเดียวกัน โดยมีการใช้กลยุทธ์ของรัฐขนาดเล็กในการสร้างความสามารถทางการทหารและรักษาระบบพันธมิตรอย่างไม่เป็นทางการให้กับสองมหาอำนาจเพื่อคานผลประโยชน์ของตัวเอง โดยเวียดนามไม่ยอมให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปมากกว่ากัน เวียดนามใช้ทั้ง Hard balancing และ Soft balancing ผ่านนโยบาย 3 ไม่ เพราะว่าเวียดนามยังต้องใช้ความสัมพันธ์สหรัฐฯ ในการป้องกันความเสี่ยงกับจีนแต่จะให้เอนเอียงไปหาสหรัฐฯ จนกระทั่งเกิดความเสียหายต่อจีนเวียดนามก็ไม่ทำ ที่เป็นเช่นนั้นอาจกล่าวได้ว่าจีนเป็นประเทศผู้นำเข้าอันดับหนึ่งของเวียดนาม และสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของเวียดนามการยึดโยงทางเศรษฐกิจทำให้เวียดนามสามารถต่อจีนและสหรัฐฯ ได้ในคราวเดียวกัน

บทที่ 5 สรุปผลวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์สหรัฐฯ – เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 – 2022) มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม นับตั้งแต่ ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามระหว่างปี 2010 - 2022 ภายใต้บรรยากาศการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ได้แก่ เอกสารทางวิชาการและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ เช่น ข่าว เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษาระดับปริญญาโทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์สหรัฐฯ – เวียดนามในบริบทการขยายอำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลวิจัย

5.1 สรุปผลวิจัย

ในช่วงรัฐบาล Obama สหรัฐได้มีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่ชื่อว่า Pivot to Asia หรือ Rebalance เพื่อคานอำนาจจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างแข็งแกร่งในทางด้านเศรษฐกิจและการทหารและสหรัฐฯเองก็อยากให้อาเซียนกลับเข้าสู่สมดุลที่มีสหรัฐฯเป็นศูนย์กลาง ซึ่งประเทศเวียดนามก็เป็นประเทศที่สหรัฐฯพยายามส่งออกแนวคิด Rebalance เช่นเดียวกัน สหรัฐฯ และเวียดนามได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมกันในการป้องกันระดับทวิภาคี ที่เน้นการส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทำส่วนและมีการแถลงการณ์ร่วมกันว่าจะมีความสัมพันธ์ด้านการป้องกันเอกสารทั้งสองฉบับนี้ถือเป็นเอกสารที่มีความสัมพันธ์ต่อสหรัฐฯและเวียดนามอีกครั้งเวียดนามยังได้รับเงินช่วยเหลือด้านป้องกันประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ Rebalance มากที่สุดเรา 11 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และในปี 2013 สหรัฐฯกับเวียดนามได้ยกระดับความสัมพันธ์เป็นหุ้นส่วนรอบด้านทำให้สหรัฐฯได้มีการประกาศมอบความช่วยเหลือพัฒนาขีดความสามารถทางทะเลแก่เวียดนามเป็นมูลค่ากว่า 18 ล้านเหรียญสหรัฐฯ รวมถึงได้มีการฝึกอบรมและให้เหลือละเรือเร็วลาดตระเวนแก่หน่วยงานของเวียดนาม และสหรัฐฯเองยังได้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรกับการค้าอาวุธบางส่วนต่อเวียดนามเพื่อให้เวียดนามสามารถซื้ออาวุธไปพัฒนาความสามารถในการป้องกันตนเองได้และก่อนที่รัฐบาลออก Obama จะหมดวาระสหรัฐฯก็ได้ประกาศยกเลิกการคว่ำบาตรต่อการค้าอาวุธอย่างเต็มรูปแบบกับเวียดนาม

ส่วนภายใต้รัฐบาล Trump ซึ่งก่อนหน้านี้ที่ชาวเวียดนามได้มีความกังวลต่อทัศนคติของ Trump ที่มีต่อคนเวียดนามที่แสดงให้เห็นว่าพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อประเด็นเศรษฐกิจการลงทุนและปัญหาทะเลจีนใต้รวมถึงความร่วมมือทางทหารในอนาคต จึงตระหนักถึงบทบาทสำคัญทางวิภาเช่นเดียวกับรัฐบาลชุดก่อน จึงสนับสนุนแนวคิดอินโด-แปซิฟิกที่เสรีเปิดกว้าง (FOIPS) ที่ได้ร่วมมือกับพันธมิตรญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดียเพื่อถ่วงดุลอำนาจและปิดล้อมการขยายอิทธิพลของจีน รัฐบาล Trump ยังได้ส่งมอบเรือและ

เครื่องบินเพื่อปรับปรุงศักยภาพและรักษาความมั่นคงภายในประเทศเวียดนาม นอกจากนี้เวียดนามยังถูกเลือกให้เป็นสถานที่จัดประชุมสุดยอดทรัมป์ - คิม เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า เวียดนามเป็นพันธมิตรที่ดีต่อสหรัฐฯ และเกาหลีเหนือและอีกนัยหนึ่งเพื่อให้รัฐบาลปักกิ่งรู้ว่าเกาหลีเหนือและเวียดนามไม่ได้อยู่ภายใต้เงินอีกต่อไป แต่ความสัมพันธ์ที่อยู่จะเพิ่มขึ้นก็สะดุดลงเมื่อสหรัฐฯ ประกาศร่างกฎหมายด้านการต่อต้านปฏิบัติการของสหรัฐฯ และมาตรการคว่ำบาตร (CAATSA) จึงทำให้เวียดนามไม่พอใจเพราะถือว่าเป็นการกระทำที่แทรกแซงกิจการภายในและสร้างความไม่พอใจให้แก่รัฐบาลฮานอยเป็นเหตุให้ยกเลิกข้อตกลงด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ แต่อย่างไรนั้นทั้งสองประเทศก็ยังคงมีความสัมพันธ์ที่พัฒนาอย่างเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นที่จะอ้างความสัมพันธ์ด้านการค้าให้ยั่งยืนและมีผลประโยชน์ร่วมกันต่อไป

ความสัมพันธ์ภายใต้รัฐบาล Jo Biden นั้นมองว่าเวียดนามก็เป็นยุทธศาสตร์สำคัญด้านความมั่นคง โดยให้รองประธานาธิบดีได้มาเยือนเวียดนามโดยใช้กลยุทธ์วัคซีนเป็นช่องทางการทูต มีการเสนอความช่วยเหลือที่จะจัดหาวัคซีนให้กับเวียดนาม และกฎหมายนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ก็ได้ประกาศการต่อต้านอิทธิพลของจีนซึ่งเวียดนามก็เป็นบทบาทที่สำคัญของจีนในประเด็นเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ ซึ่งในการมาเยือนครั้งนี้รองประธานาธิบดีแสดงให้เห็นเชิงการวิจารณ์จีนอย่างตรงไปตรงมาว่า รัฐบาลปักกิ่งยังคงอ้างสิทธิ์ในน่านน้ำส่วนใหญ่ของทะเลจีนใต้ แม้ว่าจะไม่เป็นไปตามกฎหมายที่ได้รับการตัดสินจากอนุญาโตตุลาการ ในกรุงเฮกของเนเธอร์แลนด์ แต่อย่างไรก็ตามสหรัฐฯ ก็ไม่ได้อยากดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบบที่ทุกประเทศต้องเลือกข้างอีกแล้วเพราะนั่นจะส่งผลอาจจะทำให้เกิดสงครามที่รุนแรงได้อีกครั้งในปี 2022 Jo Biden ได้เสนอกรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด - แปซิฟิก (IPEF) ที่เปิดตัวที่กรุงโตเกียวเพื่อพัฒนาและให้ความเป็นธรรมเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือนี้ นอกจากสหรัฐฯ ยังได้เปิดกว้างเกี่ยวกับการลงทุนของเวียดนามที่จะเข้ามาอยู่ในสหรัฐฯ อีกด้วย

เห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามในช่วงปี 2010 - 2022 มีการเปลี่ยนแปลงผูกพันทางกฎหมายหรือพันธสัญญา โดยเวียดนามเองอ้างถึง “หลักการ 3 ไม่” ที่เป็นยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยงในการรักษาสมดุลของเวียดนาม ซึ่งสามารถถ่วงดุลอำนาจทั้งจีนและสหรัฐฯ ได้ในคราวเดียวกัน และมีการใช้กลยุทธ์ของรัฐขนาดเล็กในการสร้างความสามารถทางการทหารและรักษาระบบพันธมิตรอย่างไม่เป็นทางการเพื่อคานประโยชน์ของตน เวียดนามเองไม่ยอมให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากไปกว่ากันมีการใช้ทั้ง Hard balancing และ Soft balancing ผ่านนโยบาย 3 ไม่ คาดว่าเวียดนามเองยังอาจจะต้องใช้ความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เพื่อป้องกันความเสี่ยงกับจีนแต่การที่จะให้เอนเอียงไปหาหากสหรัฐฯ แบบเต็มตัวก็อาจเกิดความเสียหายหรือปัญหาต่อจีนเพราะจีนเองก็เป็นประเทศผู้นำเข้าอันดับหนึ่งของเวียดนาม แต่ความสัมพันธ์ที่เวียดนามได้ให้กับสหรัฐฯ ค่อนข้างเอนเอียงไปทางความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และผลประโยชน์ร่วมกัน เห็นได้จากการที่แม้สหรัฐฯ จะออกกฎหมายมาตรการคว่ำบาตร (CAATSA) ที่สร้างความไม่พอใจให้แก่รัฐบาลฮานอยแต่รัฐบาล

ฮานอยนั้นยังคงยืนยันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ด้านการค้ารวมไปถึงการที่เวียดนาม เวียดนามเข้าร่วมกรอบร่วมมือ เศรษฐกิจอินโด - แปซิฟิก (IPEF) นอกจากนี้เวียดนามยังคงลงทุนที่จะเข้าไป เปิดบริษัทในสหรัฐฯ อีกด้วย

5.2 ข้อสังเกต

จากการศึกษาของ ส่งผลให้เห็นได้ว่า แม้ว่าความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ และเวียดนามจะดูเป็น ความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทางที่ดีแต่ก็ไม่อาจจะบอกได้ว่านั่นเป็นความสัมพันธ์ที่แท้จริงหรือไม่ กล่าวคือทั้งสอง ประเทศนั้นก็ได้รับผลกระทบจากจีนเช่นเดียวกัน คือสหรัฐฯ เองนั้นต้องการจะเป็นหนึ่งเดียวในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิกเช่นเดียวกันกับจีน และเวียดนามนั้นแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ ที่ลุ่มๆดอนๆ แต่ตอนนี้เห็นได้ชัดว่าจีนและ เวียดนามมีปัญหากันในเรื่องข้อพิพาทพื้นที่ทะเลจีนใต้ ที่จีนนั้นได้สร้างความเดือดร้อนให้กับเวียดนาม จนเกิด ความไม่ปลอดภัยและความไม่มั่นคงของประเทศแต่เวียดนามก็ยังคงความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนเอาไว้อยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่าสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์อันดีกับเวียดนาม เพียงเพราะต้องการคานอำนาจจากจีน ไม่ว่าจะ เป็น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองหรือด้านการทหาร เพราะไม่อยากจะขึ้นเป็นหนึ่งเดียวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และเวียดนามนั้นก็ต้องการป้องกันความเสี่ยงจากจีน ในข้อพิพาททะเลจีนใต้ หรือในด้านความปลอดภัยและ ความมั่นคงของประเทศเวียดนาม

5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อจำกัดในด้านแหล่งข้อมูล เนื่องจากผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในงานวิจัยได้เพียงจากสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือวิชาการ บทความวิจัยของนักวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เท่านั้น ข้อมูลเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องนโยบายการต่างประเทศและ ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ และเวียดนาม ถูกพุดถึงน้อยในงานวิชาการงานวิจัยรวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และ ข้อมูลค่อนข้างเป็นเนื้อหาใหม่และปัจจุบัน ทำให้แหล่งข้อมูลน้อย รวมถึงยังไม่ได้มีการนำมาเผยแพร่ลด ติพิมพ์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีข้อมูลบางส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการเมือง หรือเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ที่ไม่สามารถนำออกมาเผยแพร่ได้ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงไม่สามารถรวบรวมข้อมูลในส่วนดังกล่าวได้นอกจากนี้ยังมี ข้อจำกัดในด้านภาษาที่ข้อมูลบางส่วนที่ผู้ศึกษาได้ไปค้นคว้า อาจทำให้มีการแปลความหมายผิดพลาดหรือไม่ ครบถ้วนถูกต้องจึงอาจทำให้ข้อมูลบางส่วนของวิจัยเล่มนี้ไม่สมบูรณ์

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

ภาษาไทย

กระมล ทองธรรมชาติ. (2515). **รวมบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : ทฤษฎีในวิชาการเมืองระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ซ์ชรินทร์ ไชยวัฒน์. (2560). **ลวดลายมังกร เส้นทางสายไหม แห่งศตวรรษที่21 โครงการเปลี่ยนโลก**. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยรังสิต.

ชภาภัทร โสถถิอนันต์. (2562). “นโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริการะหว่างปี 2010 - 2019.” สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนันท์ ปูนวรรณ. (2564). **จีนในสายตาเวียดนาม**. ขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปกรณวิช มีสมบัติ. (2564). “การศึกษายุทธศาสตร์ของภูมิภาคอาเซียนเพื่อรับมือกับนโยบายด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ สหรัฐอเมริกา, จีนและรัสเซีย” การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประภัสสร เทพชาติ. (2554). **ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ. เสมาธรรม.

ประภัสสร เทพชาติ. (2554). **สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554**. กรุงเทพฯ. เสมาธรรม

เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2565). **สี่ จีนผิง มังกรเหนือมังกร**. กรุงเทพฯ. แสงดาว.

ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2520). **ทฤษฎีและพฤติกรรมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ. มหาลัยรามคำแหง.

สุนีย์ เมลานีกุล และคณะ. (2564). **กฎหมายระหว่างประเทศกับความมั่นคงของภูมิภาค: กรณีศึกษาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้**. บทความทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2561). **China 5.0: สี่จีนผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI**. กรุงเทพฯ. บুদ্ধเศป

อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2562). **จีน-อเมริกา: จากสงครามการค้า สู่มหาสงครามเทคโนโลยี ถึงสงครามเย็น 2.0**. กรุงเทพฯ. บুদ্ধเศป

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

ภาษาอังกฤษ

Picha Chiengkul. (2013). “The United States and Vietnam Relations: 1975-2011” Ph.M. dissertation, School of arts program in Diplomacy and International Studies, Rangsit University.

ข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์และเว็บไซต์

ภาษาไทย

กวี จงกิจถาวร. (2564). เมื่อ 'สหรัฐอเมริกา' กำลังจับ 'เวียดนาม' แบบออกหน้า... สื่อถึงอะไร?. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.beartai.com/brief/763040>

กมล มหาภิรมย์. “นโยบายด้านความมั่นคงของทะเลจีนใต้”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 143-144 (กรกฎาคม 2557) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B1_rsVOBWscMpeUNPUWp1_UFBVOEE/view?resourcekey=0-mwjo5ZbLAIJvN7zeVLIHQ

กุลนันทน์ คันธิก. “สหรัฐอเมริกากับเอเชีย-แปซิฟิกในช่วงต้นรัฐบาลทรัมป์”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 189 (กันยายน 2560) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B-AOUU6_oHqIUaU5_pUnFPdEU2_SGc/view?resourcekey=0-T9vLUH2x2RveOloHBU3FyA

กัลยรักษ์ นัยรักษ์เสรี. (2560). Pivot to Asia: นโยบายปักหมุดของสหรัฐฯ กับการพลิกบทบาทครั้งสำคัญในภูมิภาคเอเชีย. เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/3028>

ชาญชัย คุ้มปัญญา. (2559). ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ในบริบทอาเซียน. เข้าถึงเมื่อ 11 มกราคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.chanchaivision.com/2016/02/ASEAN-and-Balance-of-Power-160221.html>

ทวิพร สุพร. “การปรับดุลทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ต่อเอเชีย: กำเนิด พัฒนาการ และอวสาน?”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 188 (สิงหาคม 2560) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B-AOUU6_oHqIUdkhIMDZ3_SmVHNGc/view?resourcekey=0-f9y6VK6vF1bU1-G0kWrMA

เดวิด ฮูตต์. (2562). เป้าหมายถูกเล่นงานรายต่อไปในสงครามการค้าของ 'ทรัมป์' คือ 'เวียดนาม'. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/around/detail/9620000068147>

เทวี ลั่นเรื่องฤทธิ์. (2565). ผู้นำสหรัฐประกาศริเริ่มกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก ร่วมกับอีก 12 ประเทศ รวมทั้งไทย. เข้าถึงเมื่อ 11 มกราคม. เข้าถึงได้จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG220525154356240>

ผู้จัดการออนไลน์. (2564). ซีอีโออเมริกันรวมตัวร้อง ปธน.ไบเดน เร่งบริจาควัคซีนโควิดให้เวียดนาม หลังการระบาดทำห้วงโซ่อุปทานสะดุด. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/indochina/detail/9640000080566>

ผู้จัดการออนไลน์. (2566). นักวิเคราะห์มองเวียดนามลงเลียดระดับความสัมพันธ์ของขิงตัน ขณะจีน-สหรัฐฯ ยังตึงเครียดหนัก หวั่นแดนมังกรตอบโต้. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/indochina/detail/9660000027770>

ปรีดี บุญซื่อ. (2560). รายงานวิจัยของ Center for Strategic and International Studies (CSIS) เรื่อง การแข่งขันกันด้านวิสัยทัศน์ของเอเชีย. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2017/08/pridi62/>

พรยมล อุดมชาติ. “การขยายอิทธิพลทางทหารของจีนในศตวรรษที่ 21”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 191 (พฤศจิกายน 2560) [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://drive.google.com/file/d/1agXoKL9ZAHUZovhAllVDGxfKqa7i8N6y/view>

เพ็ญโสภา สุคนธรักษ์. (2564). "คามาลา แฮร์ริส" ข้ามไทยไปสิงคโปร์-เวียดนาม สะท้อนสหรัฐฯ มุ่งสกัดจีนผงาดทะเลจีนใต้. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/2179678?optimize=d>

มณฑล ยศสมศักดิ์. “การขยายบทบาททางทหารของจีนในทะเลจีนใต้”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 132-133 (พฤศจิกายน 2556) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B1_rsVOBWscMpSXA4_cm8_3_azdrdWs/view?resourcekey=0_-2S1vmBsOfT6WgtOvFOp_dA

มนต์ชัย วงษ์คติไกรวัล. (2566). จากทรัมป์ถึงไบเดน นโยบายการค้าในวันที่ห่วงโซ่อุปทานแยกจากกันและ ไม่อาจเลือกข้างได้. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.krungsri.com/th/wealth/krungsri-prime/privileges/articles/trade-war>

มาร์คัส. (2563). กฎหมาย CAATSA คืออะไร และไทยมีโอกาสจัดหาอาวุธจากรัสเซียได้หรือไม่?. เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://board.postjung.com/1352630>

รชฎ ปรากฏการพิลาศ. “จีนกับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 114 (กันยายน 2555) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B1_rsVOBWscMpNnlMcEpOelAxUXM/view?resourcekey=0_-hHYswrAkngJAdWVEnARv0w

วิศรา ไกรวัฒนพงศ์ และวรศักดิ์ มหัทธโนบล. “ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้”. ใน สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคง 172-173 (พฤษภาคม 2559) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B1_rsVOBWscMpOzNtY0_RvWkVCY2_c/view?resourcekey=0_-CfFNSOKPtUpdBWTSFnbhgw

สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. “Pivot to Asia: นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อเอเชีย-แปซิฟิก”. จุลสารความมั่นคง 138-139 (มีนาคม-เมษายน 2557) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/0_B1_rsVOBWscMpNnloVzNHdEMwTTO/view?resourcekey=0_11CXFO_fcOdaMBXgOfOyLw

สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. “สถานการณ์โลก 2019”. จุลสารความมั่นคง 203 (มกราคม-มีนาคม 2562) [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://drive.google.com/file/d/1k4Vh5mCUn1tLSGerF29Gg0liEn6Jkczd/view>

สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. “ความริเริ่มแถบและเส้นทาง”. จุลสารความมั่นคง 206 (กรกฎาคม-กันยายน 2562) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/1aAzqjXL_hnl7T1JXCUBx8raKIAtlq_np/view

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, สันติธาร เสถียรไทย และสุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ. “ความท้าทาย 2021”. จุลสารความมั่นคง 211 (มกราคม-มีนาคม 2564) [ออนไลน์] แหล่งที่มา https://drive.google.com/file/d/17IEul2G2wv86hc_cXPpCG1smxMrys7Rd/view

สถาบันอนุญาโตตุลาการ. (2563). เปิดใหม่! ไลน์ข้อพิพาททะเลจีนใต้กับการอนุญาโตตุลาการ. เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม. เข้าถึงได้จาก <https://thac.or.th/th/ทะเลจีนใต้/>

สถาบันอนุญาโตตุลาการ. (2563). ข้อพิพาททะเลจีนใต้และความสำคัญของการอนุญาโตตุลาการ 2016 South China Sea Arbitration (1). เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม. เข้าถึงได้จาก https://thac.or.th/th/ข้อพิพาททะเลจีนใต้และค/#_ftn1

สถาบันอนุญาโตตุลาการ. (2563). ข้อพิพาททะเลจีนใต้และความสำคัญของการอนุญาโตตุลาการ 2016 South China Sea Arbitration (2). เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม. เข้าถึงได้จาก <https://thac.or.th/th/ข้อพิพาททะเลจีนใต้และค-2/>

สภาธุรกิจไทย-เวียดนาม. (2565). “ไบเดน” ต้อนรับ “VinFast” ผู้ผลิตรถยนต์เวียดนาม จ่อตั้งโรงงานในนอร์ทแคโรไลนา. เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก https://www.tvbc.or.th/detail_event.php?qno=4134

อุม่าพันธ์ ตั้งคจิวงกูร และคณะ. “Free and Open Indo - Pacific, BRI กลับความร่วมมือในอนุภูมิภาค” เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/Journal/article-00407.pdf>

Globthailand. (2564). เวียดนามมั่นใจว่าจะยังคงได้รับประโยชน์จากนโยบายของว่าที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนที่ 46. เข้าถึงเมื่อ 11 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://globthailand.com/vietnam-070121/>

THAIPORN SUPORN. (2555). Kenneth Waltz : Anarchic Orders and Balances of Power. เข้าถึงเมื่อ 11 มกราคม. เข้าถึงได้จาก <https://huliocruzio.wordpress.com/2012/07/13/kenneth-waltz-anarchic-orders-and-balances-of-power/>

MGR Online. (2558). พญามังกรสร้างรันเวย์สามแห่งในสแปรตลีย์ ด้านทัพพญาอินทรีในทะเลจีนใต้ หากเกิดศึก. เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/china/detail/9580000104958>

MReport. (2466). กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Economic Framework: IPEF). เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.mreport.co.th/experts/business-and-management/361-Indo-Pacific-Economic-Framework-IPEF>

VOVWORLD. (2563). นายกรัฐมนตรีเวียดนาม เหวียนชวนฟุกพูดคุยผ่านทางโทรศัพท์กับประธานาธิบดีสหรัฐ โดนัลด์ ทรัมป์. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://vovworld.vn/th-THvov>

ข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์และเว็บไซต์

ภาษาอังกฤษ

AL JAZEERA AND NEWS AGENCIES. (2021). US defence chief visits Vietnam to shore up support in Asia. Accessed March 2. Available from <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/29/us-defence-chief-visits-vietnam-to-shore-up-support-in-asia>

Dien Luong. (2022). U.S. will have to work hard to win over Vietnam's conservatives. Accessed March 2. Available from <https://asia.nikkei.com/Opinion/U.S.-will-have-to-work-hard-to-win-over-Vietnam-s-conservatives>

Le Hong Hiep. (2020) The Vietnam-US Security Partnership and the Rules-Based International Order in the Age of Trump (ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies) . Accessed March 2. Available from https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/TRS1_20.pdf

LIEN HOANG, Nikkei staff writer. (2022). Asia's odd couple: Vietnam and the U.S. find opposites attract. Accessed March 2. Available from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/Asia-s-odd-couple-Vietnam-and-the-U.S.-find-opposites-attract>

	ประวัติย่อผู้วิจัย
ชื่อ-นามสกุล	นางสาวณัฐญา อ่านคำเพชร
วันเกิด	7 กันยายน พ.ศ. 2543
ที่อยู่	41 ถ.สนามจันทร์ ต.สนามจันทร์ อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม 73000
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาหลักสูตรมัธยมจาก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาบัณฑิต
วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาเวียดนาม มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

แบบโอนลิขสิทธิ์สารนิพนธ์

ข้าพเจ้า

นักศึกษาชั้นปีที่ 4

ชื่อรายงานวิจัย

นางสาวณัฐญา อานคำเพชร

วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาเวียดนาม

ความสัมพันธ์สหรัฐฯ - เวียดนามในบริบทการขยาย

อำนาจของจีนในเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ. 2010 - 2022)

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์ ดร. ศิบัติ นพประเสริฐ
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ภายหลังการศึกษา	41 ถ.สนามจันทร์ ต.สนามจันทร์ อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม 73000
หมายเลขโทรศัพท์	097-1364152

ลิขสิทธิ์ของสารนิพนธ์นี้อันเป็นผลมาจากการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระดับปริญญาบัณฑิต
ข้าพเจ้ายินดีโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นของคณะอักษร
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีกำหนดตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิ์

ลงนามผู้โอน.....

(นางสาวณัฐญา อานคำเพชร)

ลงนามผู้รับโอน.....

(.....)

วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2566